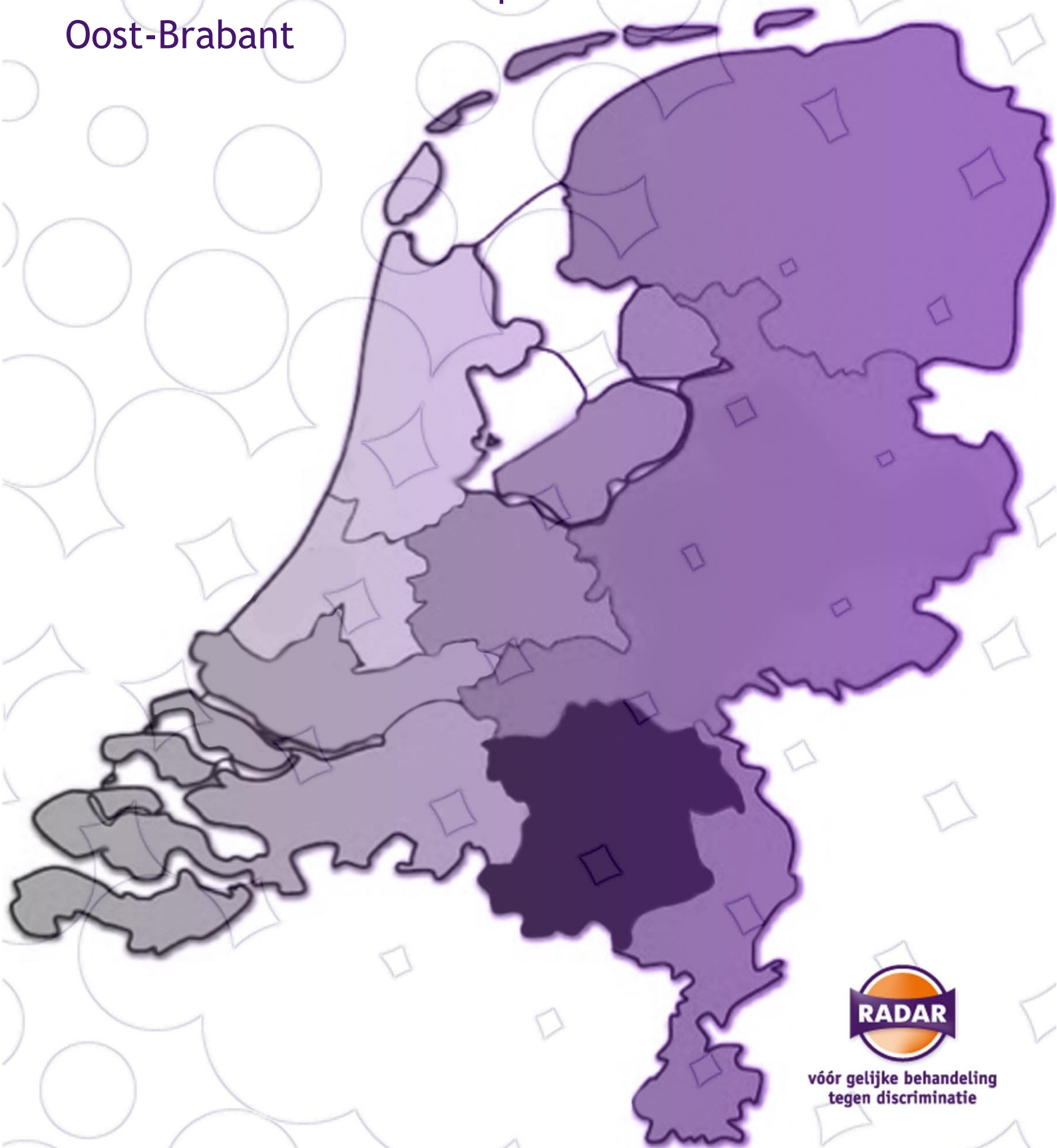

JAARRAPPORT DISCRIMINATIE 2015

Over discriminatie in de politie-eenheid
Oost-Brabant

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Colofon

Tekst

Manu van der Linden

Uitgave

RADAR, voor gelijke behandeling tegen discriminatie
Emmaplein 19d
5211 VZ
's-Hertogenbosch
www.radar.nl

Rotterdam, 2016

Deze uitgave is tot stand gekomen met dank aan LEVgroep, Lumens in de buurt, Sociom, de politie-eenheid Oost-Brabant, de nationale politie en het College voor de Rechten van de Mens. RADAR is verantwoordelijk voor de presentatie en analyse van de door deze organisaties aangeleverde gegevens.

Dit rapport is tot stand gekomen als onderdeel van een landelijk project, gefinancierd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het doel van dit project is om gemeenten, politie en andere partijen met interventiebevoegdheid optimaal te informeren over discriminatie en concrete handreikingen te bieden voor de aanpak ervan. Over zeven politie-eenheden zijn jaarrapporten gemaakt door antidiscriminatievoorzieningen.

SAMENVATTING

Vooral discriminatie op grond van afkomst of huidskleur

Discriminatie op grond van ras (afkomst of huidskleur) is net als voorgaande jaren de meest geregistreerde vorm van discriminatie, zowel bij de ADV's als bij de politie in Oost-Brabant. Het aantal meldingen van discriminatie op grond van ras bij de ADV's is in 2015 wel gedaald: van 49 procent van het totaal aantal meldingen naar 35 procent. Rassendiscriminatie blijft echter de discriminatiegrond waarover ADV's de meeste meldingen ontvangen. Het is een hardnekkig probleem dat voorkomt op verschillende maatschappelijke terreinen. Uit de cijfers van de ADV's in Oost-Brabant blijkt dat er in 2015 vooral veel discriminatie op grond van ras wordt ervaren op de arbeidsmarkt en in de directe woonomgeving. Rassendiscriminatie uit zich in ongelijke behandeling, racistische bejegening en belediging, uitsluiting van goederen of diensten en soms zelfs geweld.

Minder discriminatie geregistreerd in 2015

Er is sprake van een daling van het aantal meldingen bij de ADV's in Oost-Brabant in 2015. Dit komt deels doordat in 2014 veel meldingen werden gedaan over de 'minder-minder' uitspraak van Wilders (188). Maar ook zonder deze meldingen is er sprake van een forse daling (van 311 meldingen in 2014 naar 168 in 2015). Vught is de enige gemeente waar sprake is van een stijging van het aantal discriminatiemeldingen ten opzichte van 2014. De algehele daling is opvallend gezien de verscherpte maatschappelijke verhoudingen in 2015, onder andere naar aanleiding van de aanslagen in Parijs en het vluchtelingendebat. Naar verwachting is de daling van het aantal discriminatiemeldingen dan ook eerder een indicatie van een lagere meldingsbereidheid, dan van minder discriminatie in de samenleving.

De daling van het aantal registraties bij de politie is minder groot: van 391 discriminatie-incidenten in 2014 naar 355 in 2015. Deze daling is vooral toe te schrijven aan de afname van het aantal incidenten op grond van ras.

Over internetdiscriminatie zijn geen regionale cijfers beschikbaar. Landelijk is het aantal meldingen bij het meldpunt voor internetdiscriminatie MiND verdubbeld ten opzichte van 2014: namelijk 652 meldingen in 2015.¹ De meeste meldingen hebben betrekking op de discriminatiegrond ras (44%) en godsdienst (22%). Binnen de categorie godsdienst gaan vrijwel alle meldingen over de islam. Een groot deel van deze meldingen wordt gedaan in relatie tot de aanslagen in Parijs en de maatschappelijke discussies over vluchtelingen.

Arbeidsmarktdiscriminatie

Het bestrijden van discriminatie op de arbeidsmarkt is belangrijk vanwege de verregaande gevolgen voor mensen die hiermee geconfronteerd worden. Zo kan ervaring van discriminatie bij werving en selectie ertoe leiden dat iemand zich terugtrekt van de arbeidsmarkt en stopt met het zoeken naar werk. Discriminatie op de werkvloer heeft als gevolg dat mensen met minder plezier naar hun werk gaan. Ook voor de samenleving heeft arbeidsmarktdiscriminatie gevolgen, onder andere omdat talent en potentieel onbenut blijft. Arbeidsmarktdiscriminatie wordt veel meer gemeld bij de ADV's dan bij de politie. Deze meldingen gaan voornamelijk over discriminatie op grond van ras en leeftijd. Net als vorig jaar ervaren ouderen meer discriminatie vanwege hun leeftijd dan jongeren. Vooral discriminatie bij de werving en selectie wordt veel gemeld.

---

¹ De jaarcijfers over 2015 van het andere meldpunt voor internetdiscriminatie, Meldpunt Discriminatie Internet (MDI), zijn op moment van publiceren van dit rapport nog niet bekend.

Bij de ADV's in Oost-Brabant wordt, net als in voorgaande jaren, discriminatie op de arbeidsmarkt meer gemeld dan discriminatie op enig ander terrein, hoewel we hier een lichte daling zien. Ook bij het College voor de Rechten van de Mens gaan veel van de verzoeken om een oordeel over de arbeidsmarkt. Binnen dit terrein hebben de verzoeken in 2014 voornamelijk betrekking op de arbeidsvoorwaarden. Dit is anders dan de jaren daarvoor, toen bij het College over de werving en selectiefase de meeste verzoeken binnenkwamen.

Discriminatie van vluchtelingen

Op dit moment staan veel Nederlanders kritisch tegenover de opvang van vluchtelingen in ons land en is de toon van het debat erg hard. Hoewel het denkbaar is dat vluchtelingen regelmatig te maken krijgen met discriminatie, komen daar weinig meldingen over binnen bij politie en ADV's in Oost-Brabant. Mogelijk speelt hierin mee dat de onderrapportage onder deze groep erg hoog is, onder meer doordat vluchtelingen nog onvoldoende op de hoogte zijn van hun rechten en de meldingsmogelijkheden.

De weerstand van Nederlanders ten aanzien van vluchtelingen lijkt in toenemende mate specifiek gericht tegen de islamitische achtergrond van het overgrote deel van de vluchtelingen. In het debat steken regelmatig anti-moslimsentimenten de kop op, die ook Nederlandse moslims raken. Dit wordt weerspiegeld door de meldingen bij MiND, dat veel discriminatie-uitingen op internet registreert, gericht tegen moslims en de islam.

Een extra kwetsbare groep onder asielzoekers zijn lesbiennes, homo- en biseksuelen en transgenders (lhbt's). Het COC wordt in 2015 vaker dan in eerdere jaren benaderd door asielzoekers die melden dat ze zich onveilig voelen, voornamelijk in de noodopvang.

In de media is in 2015 veel aandacht voor protesten tegen azc's, ook in Oost-Brabant. Onder burgers bestaat vaak angst en onbegrip over de komst van een azc. Dit schetst echter een eenzijdig beeld: in veel Oost-Brabantse gemeenten verloopt de opvang van asielzoekers namelijk probleem- en geruisloos. Er zijn meerdere burgerinitiatieven om vluchtelingen te helpen. Uit onderzoek blijkt dat Brabanders relatief gastvrij zijn: 80 procent vindt dat vluchtelingen naar Nederland mogen komen tegenover een landelijk gemiddelde van 75 procent. Brabanders vinden dat vooral de overheid verantwoordelijk is voor het in goede banen leiden van de opvang van vluchtelingen. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het vertrouwen in de overheid laag is.

Acceptatie van lhbt's

De Nederlandse bevolking is over het algemeen tolerant ten opzichte van lhbt's. Toch heeft 25 procent van de lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen last van negatieve reacties in de openbare ruimte, van de transgenders is dit zelfs 40 procent. Het overgrote deel van de transgenders (87 procent) doet geen aangifte of melding van negatieve reacties, zelfs niet als dit ernstige geweldsincidenten betreft. De onderrapportage is dus erg hoog onder deze groep.

In Oost-Brabant heeft een kwart van de discriminatie-incidenten bij de politie betrekking op de discriminatiegrond seksuele gerichtheid. Het aantal registraties is in 2014 en 2015 ongeveer gelijk. Een kanttekening hierbij is dat een (onbekend) deel van deze registraties gaat over incidenten waarbij 'homo' als willekeurig scheldwoord is gebruikt en dus niet vanwege de (vermeende) homoseksualiteit van het slachtoffer.

Bij de ADV's zijn in 2015 13 meldingen gedaan van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. In 2014 waren dat er nog 23. Echter, in vergelijking met landelijke cijfers worden er in Oost-Brabant bij de ADV's relatief veel meldingen gedaan van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. De meeste meldingen gaan over vijandige bejegening en betreffen discriminatie bij het gebruik van collectieve voorzieningen en in de openbare ruimte.

Aanbevelingen

Slechts een op de acht discriminatie-ervaringen wordt gemeld. Dit rapport brengt dus slechts een fractie van het daadwerkelijk aantal discriminatie-ervaringen in beeld. Met dat gegeven in het achterhoofd wordt nog eens extra duidelijk hoezeer discriminatie een probleem vormt. De cijfers in dit rapport geven een goede indruk van incidenten waarbij mensen discriminatie ervaren. Omdat de meeste incidenten nooit gemeld en dus niet geregistreerd worden, geven de data geen uitsluitsel over de precieze aard en omvang van de discriminatieproblematiek in de politie-eenheid Oost-Brabant. De data geven wel aan waar mogelijk iets aan de hand is en waar (en welke) vragen gesteld moeten worden. Hieronder noemen we een aantal aandachtspunten voor beleid die gemeenten en politie handvatten kunnen bieden bij het voorkomen en bestrijden van discriminatie in deze politie-eenheid. De aanbevelingen worden per thema toegelicht en zijn uitgesplitst naar aanbevelingen voor gemeenten en voor de politie.

Aanbevelingen voor gemeenten

Algemeen

In 2015 was er sprake van een extreme daling van het aantal meldingen bij ADV's in Oost-Brabant. Dit is vermoedelijk eerder een indicatie van een lage meldingsbereidheid dan van minder discriminatie. Gemeenten en ADV's staan hier voor de uitdaging om mensen met een discriminatie-ervaring te bewegen tot het doen van een melding. Alleen als discriminatie gemeld wordt kunnen individuele gevallen goed aangepakt worden

- Zorg dat het duidelijk is waar discriminatie gemeld kan worden, kortom vergroot de zichtbaarheid van de ADV. Bijvoorbeeld door op de (homepage van de) gemeentewebsite duidelijk door te verwijzen naar www.discriminatie.nl. Op deze manier hoeven burgers niet zelf uit te zoeken bij welke ADV ze moeten melden, maar kunnen ze na het invoeren van de postcode direct een melding maken. Daarnaast kunnen gemeenten jaarlijks, of vaker, een activiteit organiseren om discriminatie meer onder de aandacht te brengen. Bijvoorbeeld op 21 maart, de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie. Probeer aandacht voor discriminatie ook te integreren in lokale evenementen.

Bovenstaande is het meest effectief in samenwerking met de ADV's. Het is van belang dat de ADV's ook investeren in hun naamsbekendheid en de meldingsbereidheid van burgers. Het is belangrijk dat gemeenten en de ADV hierin samenwerken en de activiteiten op elkaar afstemmen. Bijvoorbeeld door de ADV voorlichting te laten geven bij gemeentelijke organisaties en hen te stimuleren om signalen van discriminatie te delen met de ADV. Gemeenten en ADV's kunnen bijvoorbeeld ook artikelen in huis-aan-huisbladen plaatsen.

Arbeidsmarkt

- Besteed doorlopend aandacht aan gelijke kansen op de arbeidsmarkt. In het tweede kwartaal van 2016 krijgt de campagne 'zet een streep door discriminatie' een vervolg. Het eerste deel van de campagne heeft in 2015 geleid tot een toename van het aantal meldingen. Dit bewijst de effectiviteit van de campagne in het kader van het vergroten van de meldingsbereidheid. In 2016 zal de campagne zich specifiek richten op arbeidsmarktdiscriminatie. Voor gemeenten ligt hier een goede mogelijkheid om in eigen communicatie-uitingen aan te sluiten bij de nationale campagne, bijvoorbeeld door elementen uit de landelijke campagne lokaal in te zetten met behulp van de beschikbare toolkit.²

---

² Zie: <http://toolkit.discriminatie.nl/>.

- Teken het Charter Diversiteit. Verschillende gemeenten in andere regio's (bijvoorbeeld Utrecht en Den Haag) hebben dit charter ondertekend. In Oost-Brabant is dat door nog geen enkele gemeente gedaan. Door het diversiteitscharter te ondertekenen geeft de gemeente een duidelijk signaal af tegen discriminatie en verbindt de gemeente zich aan een aantal inspanningsverplichtingen. Het is belangrijk om als gemeente het goede voorbeeld te geven voor andere werkgevers.
- Voor grote gemeenten: investeer in anoniem solliciteren. Pilots in de gemeente Utrecht, Den Haag en Amsterdam kunnen hierbij als voorbeeld dienen. Anoniem solliciteren zorgt ervoor dat kenmerken die niet relevant zijn voor de functie (zoals geslacht, nationaliteit en leeftijd) niet onbewust worden meegewogen in de selectie van kandidaten. Dit bevordert gelijke kansen op de arbeidsmarkt. Alhoewel de effectiviteit van anoniem solliciteren nog niet is bewezen, wijzen de meeste resultaten in de richting van een positief effect op de instroom van minderheidsgroepen (van Drie, Schriemer en Walz, 2015).

Vluchtelingen

- Investeer in positieve beeldvorming over vluchtelingen. In de landelijke media komen vluchtelingen vooral negatief in het nieuws. Probeer positieve berichtgeving te stimuleren in lokale kranten en bladen. Bijvoorbeeld door aandacht te besteden aan de positieve burgerinitiatieven in de regio op de gemeentepagina.

Lhbt's

- Regenbooggemeenten doen er goed aan om bij organisaties die zich bezighouden met lhbt-emancipatie te inventariseren welke middelen zij nodig hebben om de activiteiten voort te zetten na het eindigen van de subsidieperiode (2017). Breng relevante partners met elkaar in contact om af te stemmen wat ieder kan betekenen vanuit de eigen expertise. Zoek samen met de organisaties naar oplossingen zodat na 2017 het lhbt-beleid voortgezet kan worden.
- Voor kleine gemeenten: gebruik de *good practices* van de regenbooggemeenten als voorbeeld om bewezen effectief beleid en activiteiten in de eigen gemeente te starten of zoek in overleg naar mogelijkheden tot aansluiting bij activiteiten van regenbooggemeenten.

Aanbevelingen voor politie

- Bevorder de professionaliteit van politiemensen middels trainingen en voorlichtingen. Maak (on)bewuste vooroordelen en selectiemechanismen bespreekbaar binnen de politie. Besteed tijdens deze trainingen en voorlichtingen aandacht aan cases waarin sprake is van discriminatie. Onderstreep hiermee het nut van aangifte doen bij de politie. De ADV's kunnen ondersteunen bij de trainingen.
- Investeer in contacten met vluchtelingen in opvanglocaties en statushouders die nieuw in de wijk geplaatst worden. Laat hen weten dat de politie hen kan bijstaan wanneer hun veiligheid in het geding is of wanneer zij discriminatoir bejegend worden.
- Er is bij de politie steeds meer aandacht voor diversiteitsbeleid. Onder andere in het programma 'De Kracht van het Verschil'. Dit is een positieve ontwikkeling. Treed als organisatie zoveel mogelijk actief naar buiten met dit beleid, maar blijf ook aandacht besteden binnen de organisatie aan een discriminatievrije werkvloer. Dit wordt belangrijker naarmate de diversiteit van het personeel bij de politie toeneemt.

Inhoud

INLEIDING	7
Hoofdstuk 1: Omvang van geregistreeerde discriminatie	8
1.1 Totaal aantal meldingen.....	8
1.2 Sterke daling meldingen bij de ADV's	9
1.3 De gevolgen van ervaren discriminatie	9
1.4 Stijging meldingen internetdiscriminatie	10
1.5 Discriminatie-meldingen bij de ADV's naar terrein	10
1.6 Ras meest voorkomende discriminatiegrond	11
1.7 Vooral omstreden behandeling en belediging	13
1.8 Het lokale niveau	14
1.9 Samenvatting	20
Hoofdstuk 2: Discriminatie op de arbeidsmarkt	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Gevolgen van discriminatie op de arbeidsmarkt	21
2.3 Vooral discriminatie op grond van ras en leeftijd	22
2.4 Wanneer komt arbeidsdiscriminatie voor?.....	24
2.5 Beleid tegen arbeidsmarktdiscriminatie	25
2.6 Samenvatting	26
Hoofdstuk 3: Vluchtelingen	27
3.1 Vluchtelingenstroom naar Nederland	27
3.2 Maatschappelijk klimaat in Nederland	27
3.3 Vluchtelingendebat verhard	28
3.4 Discriminatie van vluchtelingen	28
3.5 Lhbt-asielzoekers	28
3.6 Opvang van vluchtelingen in Oost-Brabant.....	29
3.7 Positieve (burger)initiatieven in Oost-Brabant	30
3.8 Brabanders zijn relatief gastvrij	30
3.9 Samenvatting	31
Hoofdstuk 4: LHBT-discriminatie	32
4.1 Inleiding	32
4.2 Discriminatie van lhb's.....	32
4.3 Transgenders	35
4.4 Beleid tegen lhbt-discriminatie	35
4.5 Samenvatting	36
LITERATUURLIJST	37
BIJLAGE 1 TOELICHTING OP GEBRUIKTE BRONNEN EN GEGEVENS IN DIT RAPPORT	39
BIJLAGE 2 DE TABELLEN	42

INLEIDING

Discriminatie kan iedereen treffen. Maar hoe vaak komt het voor? Wie wordt erdoor geraakt? En op welke plek? Die vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden. Discriminatie is namelijk niet altijd zichtbaar, wordt niet altijd herkend én wordt lang niet altijd gemeld. Voor dit rapport heeft RADAR de beschikbare data over discriminatie in de politie-eenheid Oost-Brabant verzameld: cijfers van meldingen bij de ADV's (Lumens, LEV-groep, Sociom en RADAR), discriminatie-incidenten die de politie heeft geregistreerd, de verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens afkomstig uit deze regio en landelijke onderzoeken over discriminatie. Al die cijfers bij elkaar geven een indruk van de omvang van discriminatie, van de plekken waar het voorkomt en van de mensen die kwetsbaar zijn voor discriminatie.

Dit rapport biedt informatie aan lokale bestuurders, politie en iedereen die geïnteresseerd is in het onderwerp discriminatie en hoe dit speelt in Oost-Brabant. Mogelijk geven de cijfers en aanvullende gegevens niet alle antwoorden; wel maken zij duidelijk waar wellicht nadere vragen gesteld moeten worden. Het rapport is bedoeld als onderlegger voor het maken van beleid en bevat enkele concrete aanknopingspunten voor bestuurders.

Leeswijzer

In het rapport zijn veel cijfers te vinden: in de tekst en in grafieken. Alle gebruikte cijfers zijn terug te vinden in de tabellen in bijlage 2. Bijlage 1 geeft informatie over de aard van de cijfers en de manier waarop die verzameld zijn.

Het eerste hoofdstuk geeft informatie over het totaal aantal meldingen en registraties bij de verschillende instellingen die data hebben aangeleverd en over hoe dit is verspreid over de regio. Het tweede hoofdstuk gaat in op arbeidsmarktdiscriminatie, het terrein waar de meeste meldingen over binnen komen bij de ADV's. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de positie van vluchtelingen in de samenleving. Tot slot bespreken we in hoofdstuk vier de discriminatie van lhbt's.

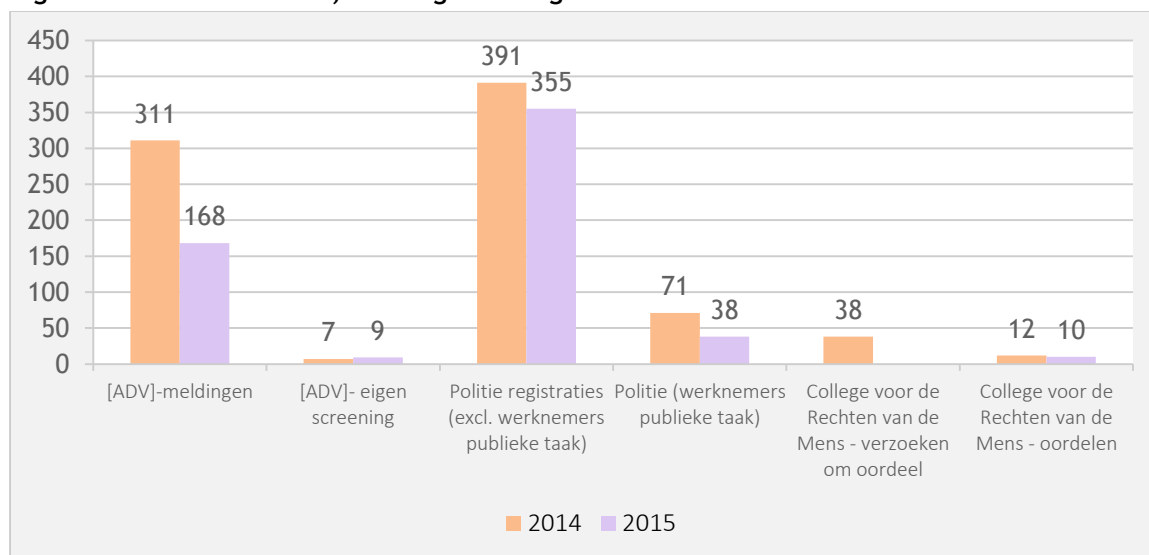

Hoofdstuk 1: Omvang van geregistreeerde discriminatie

1.1 Totaal aantal meldingen

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de gegevens die in dit rapport zijn samengebracht. Dit zijn de meldingen bij de verschillende antidiscrimatievoorzieningen (ADV's) in Oost-Brabant: LEVgroep, Lumens Groep, RADAR en Sociom. Daarnaast zijn ook de registraties van discriminatie door politie en de verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens uit dit gebied meegenomen.³

Figuur 1. Aantal klachten, meldingen en registraties van discriminatie in Oost-Brabant.⁴⁵⁶⁷

NB In 2015 ontbreekt een deel van de discriminatieregistraties van de politie. De daling van het aantal politieregistraties is in feite minder groot dan de grafiek toont. Naar schatting zijn er in 2015 375 registraties exclusief werknemers publieke taak en 51 registraties werknemers publieke taak. Zie voetnoot 7 voor een toelichting hierop.

Ondanks dat de ervaring ons leert dat bovenstaande gegevens elkaar vooral goed aanvullen en de overlap beperkt is, tellen we de gegevens niet bij elkaar op. Het is niet volledig uit te sluiten dat registraties dan dubbel geteld worden. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat een voorval bij een ADV is

³ De verzoeken om een oordeel van het College voor de Rechten van de Mens zijn op moment van publicatie nog niet bekend over 2015.

⁴ De cijfers over ADV eigen screening zijn gebaseerd op gegevens van RADAR en LUMENS. Van de LEV-groep en Sociom zijn hier geen gegevens over bekend.

⁵ De cijfers gepresenteerd in de grafiek zijn exclusief de Wilders-meldingen bij de ADV's.

⁶ Verdeling meldingen over de ADV's. RADAR: 88 meldingen, Lumens: 53 meldingen, Sociom: 11 meldingen en LEV groep: 16 meldingen.

⁷ Bij de opmaak van de discriminatie-jaarcijfers Politie over 2015 is gebleken dat niet alle gegevens van de laatste drie maanden van 2015 zijn meegenomen in de screening. Het is nog onbekend wat hiervan de oorzaak is. Er wordt op dit moment uitgezocht hoe dit heeft kunnen ontstaan. Om zo goed mogelijk inzicht te hebben in de omvang van het aantal door politie geregistreeerde discriminatie-incidenten in 2015, is over de laatste drie maanden van 2015 een correctiefactor berekend voor het totaal. Dat betekent voor de eenheid Oost Brabant dat het aantal registraties naar schatting 20 hoger is en op een totaal komt van 375 reguliere registraties en 51 incidenten tegen werknemers publieke taak. Zowel landelijk als in alle eenheden heeft de correctie geen invloed op de conclusie of er sprake is van een stijging of daling ten opzichte van 2014. Daarom is ervoor gekozen om voor de analyse in dit rapport uit te gaan van de ongecorrigeerde cijfers.

De Nationale Politie heeft het afgelopen en dit jaar extra geïnvesteerd in een complete en juiste rapportage over discriminatie-incidenten. Om die reden is het extra vervelend dat voor de laatste drie maanden van 2015 met een correctiefactor moet worden gewerkt. De politie blijft, samen met andere organisaties die een taak hebben in de bestrijding van discriminatie, toewerken naar een landelijke aanpak om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van geregistreeerde discriminatie-incidenten in Nederland.

gemeld en er vervolgens ook aangifte is gedaan bij de politie. Bijlage 1 bevat een uitgebreide toelichting op de aard van de registraties van elke instantie.

1.2 Sterke daling meldingen bij de ADV's

In 2015 is het aantal discriminatiemeldingen bij de antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) flink gedaald ten opzichte van 2014 (zie figuur 1). In 2014 gingen veel meldingen bij ADV's over de opmerking van Geert Wilders, die zijn publiek op de avond van de gemeenteraadsverkiezingen vroeg of het "meer of minder Marokkanen" wilde. Voor de vergelijkbaarheid zijn de meldingen over Wilders uit de cijfers van 2014 gehaald. In 2014 kwamen bij de ADV's in totaal 499 meldingen binnen, waarvan er 188 over Wilders gingen.⁸ In bovenstaande grafiek is te zien dat er exclusief Wilders-meldingen 311 meldingen waren in 2014. Kortom, ook als we het grote aantal meldingen over de uitspraak van Wilders niet meenemen, is sprake van een flinke daling. Landelijk is er ook een daling in het aantal meldingen bij ADV's.⁹ Een verklaring voor deze daling is niet voorhanden. De daling bij de ADV's is opvallend, des te meer omdat in 2015 de maatschappelijke verhoudingen op scherp stonden, onder andere naar aanleiding van de aanslagen in Parijs en de komst van vele vluchtelingen. In hoofdstuk 3 wordt uitgebreid stil gestaan bij het vluchtelingendebat.

Stijgingen of dalingen in het aantal klachten zijn niet noodzakelijk een indicatie van het meer of minder voorkomen van discriminatie-ervaringen. Fluctuaties in klachtencijfers kunnen ook verklaard worden door veranderingen in meldgedrag. Zo kwamen in de maand september in 2015 bij RADAR naar verhouding de meeste meldingen binnen, waarschijnlijk als gevolg van de landelijke campagne 'zet een streep door discriminatie' die 1 september van start ging. Dit laat zien dat het aantal meldingen afhankelijk is van de aandacht voor discriminatie en de meldingsbereidheid van burgers. Het is onbekend of de daling van het aantal discriminatiemeldingen in 2015 wijst op een afname van ervaren discriminatie of op een lagere meldingsbereidheid.

Om inzicht te krijgen in de omvang van situaties die als discriminatie worden ervaren is aanvullend onderzoek nodig, zoals enquêtes naar discriminatie-ervaringen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft dit onderzoek in 2014 uitgevoerd, hieruit blijkt dat slechts één op de acht discriminatie-ervaringen ergens wordt gemeld.¹⁰ De gemelde discriminatie-ervaringen vormen dan ook het spreekwoordelijke topje van de ijsberg waaronder een veelvoud aan niet-gemelde ervaringen ligt verscholen. Dit fenomeen wordt ook wel aangeduid als onderrapportage van discriminatie-ervaringen. Het onderzoek van het SCP wordt in 2017 herhaald. Hieruit zal blijken of de landelijk zichtbare daling van klachten bij de ADV's een reflectie is van een afname van ervaren discriminatie of dat de oorzaken elders gezocht moeten worden.

1.3 De gevolgen van ervaren discriminatie

Discriminatie kan negatieve gevolgen hebben voor het individu en de samenleving. Ervaren discriminatie kan bijvoorbeeld leiden tot depressiviteit. Daarnaast kan het ervaren van herhaaldelijke discriminatie leiden tot gevoelens van hulpeloosheid, waardoor men bijvoorbeeld stopt met het zoeken naar werk als zij het gevoel hebben geen eerlijke kansen te hebben. Het spreekt voor zich dat dit vervelende consequenties kan hebben voor het individu. Echter, ook voor gemeenten (en de Nederlandse samenleving) kan discriminatie gevolgen hebben. Bijvoorbeeld omdat talent en potentieel onbenut blijft door discriminatie.¹¹

⁸ Dit aantal verschilt met het aantal Wilders meldingen dat is vermeld in het rapport over 2014. Achteraf bleken er toch meer meldingen over Wilders te gaan dan vorig jaar op moment van publicatie bekend was.

⁹ Dinsbach, W., Silversmith, J., Schaap, E., Janss, F., & Mink, I. (2016). *Kerncijfers 2015. Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen*. Landelijke Vereniging tegen Discriminatie, 21 maart 2016.

¹⁰ Andriessen, I., Fernee, H. en Wittebrood, K. (2014), *Ervaren discriminatie in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

¹¹ Andriessen, I., Fernee, H. en Wittebrood, K. (2014), *Ervaren discriminatie in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

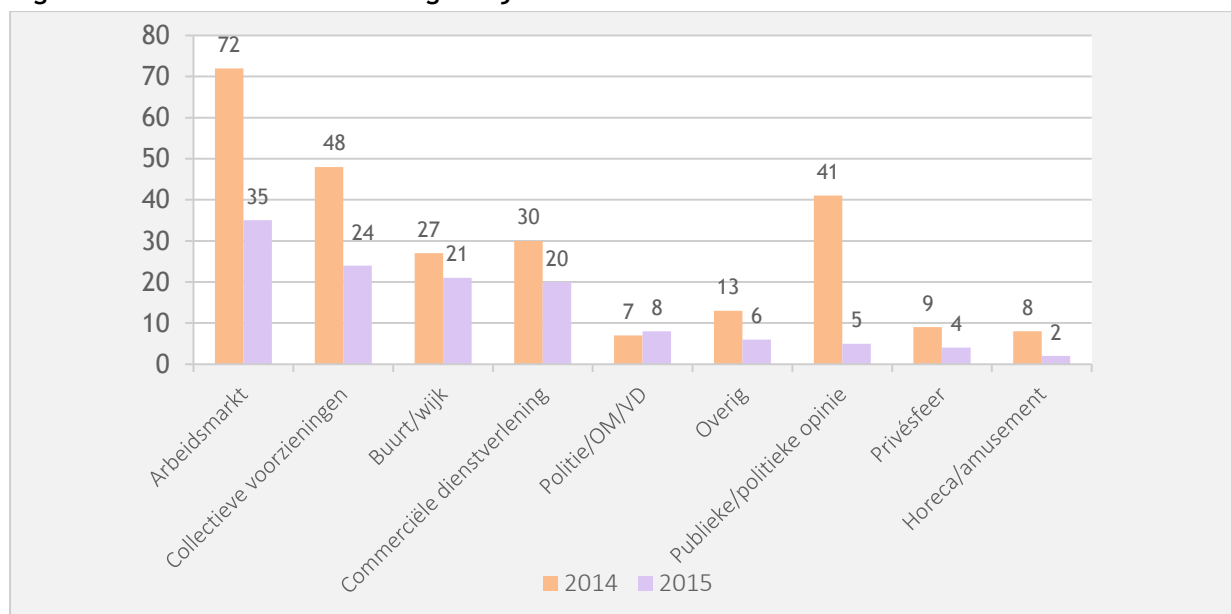
1.4 Stijging meldingen internetdiscriminatie

Over internetdiscriminatie zijn geen regionale cijfers beschikbaar. Gezien de sterke landelijke stijging van het aantal meldingen van internetdiscriminatie in 2015 is het toch van belang om dit te bespreken in deze rapportage. Het aantal meldingen van internetdiscriminatie is in 2015 (totaal 652) namelijk verdubbeld ten opzichte van 2014. Dit wordt duidelijk uit cijfers van het meldpunt voor internetdiscriminatie (MiND).¹² De meeste meldingen hebben betrekking op de discriminatiegrond ras (44%) en godsdienst (22%). Binnen de categorie godsdienst gaan vrijwel alle meldingen over de islam. Bovendien wordt een groot deel van deze meldingen gedaan in de laatste vier maanden van 2015 rondom de aanslagen in Parijs en de maatschappelijke discussies over vluchtelingen. Meer dan de helft van de meldingen gaat over uitingen op sociale media (64%). Mogelijk kan de stijging van het aantal meldingen van internetdiscriminatie deels een verklaring bieden voor de daling van de meldingen bij de ADV's. Er zijn steeds meer mensen actief op social media, waardoor er binnen dit terrein meer potentiële daders en slachtoffers van discriminatie zijn. Daarnaast is er mogelijk sprake van een verschuiving: doordat men discriminatie-ervaringen deelt op sociale media, kunnen zij daar ook hun frustratie kwijt, wat wellicht de noodzaak om de discriminatie-ervaring te melden bij een ADV verminderd. Dit kan leiden tot een daling van de discriminatiemeldingen bij de ADV's en een stijging van de meldingen bij MiND.

1.5 Discriminatie-meldingen bij de ADV's naar terrein

Bij de ADV's wordt net als vorig jaar discriminatie op de arbeidsmarkt het meest gemeld. In hoofdstuk 2 wordt uitgebreid ingegaan op arbeidsmarktdiscriminatie. Andere plekken of momenten waarop mensen vaak discriminatie ervaren (en dat bij een ADV melden) zijn in contact met overheidsinstanties en collectieve voorzieningen of commerciële dienstverleners, publieke en politieke opinie en in hun eigen woonomgeving (buurt/wijk). De wijze van discriminatie verschilt. Meldingen over de buurt/wijk en de openbare ruimte betreffen vaak vijandige bejegening. Terwijl discriminatie-meldingen op de overige terreinen, zoals collectieve voorzieningen en commerciële dienstverlening vaak gaan over omstreden behandeling.

Figuur 2. Aantal klachten/meldingen bij ADV's naar terrein.

¹² De jaarcijfers over 2015 van het andere meldpunt voor internetdiscriminatie, Meldpunt Discriminatie Internet (MDI), zijn op moment van publiceren van dit rapport nog niet bekend.

Melder voelt zich gediscrimineerd door de gemeente. Taxivervoer is niet geschikt vanwege de handicap van de melder. De aanvraag aanpassing eigen auto of aangepaste auto is afgewezen door gemeente terwijl in andere gemeentes dit wel wordt toegewezen (registratie RADAR).

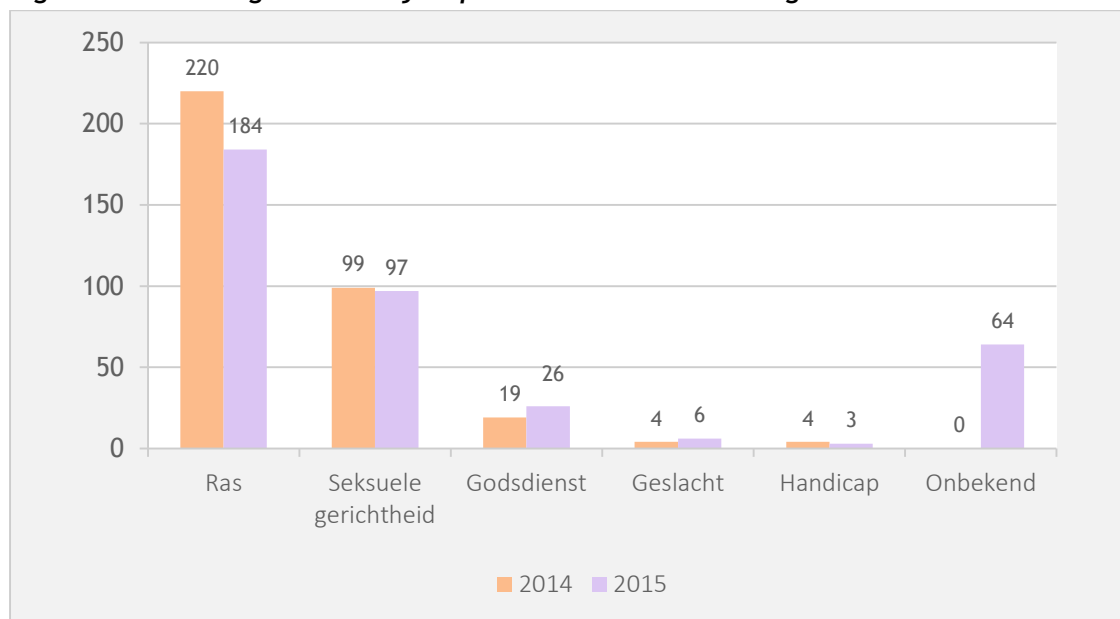
In bovenstaande grafiek zijn de terreinen waar discriminatie het meest gemeld wordt weergegeven. Opvallend is de relatief sterke daling van het aantal meldingen over de publieke/politieke opinie. De meldingen over de uitspraak van Wilders zijn al uit de data van 2014 gehaald, dus kunnen geen verklaring bieden voor de daling.

1.6 Ras meest voorkomende discriminatiegrond

Discriminatie op grond van ras of afkomst is net als voorgaande jaren de meest voorkomende vorm van discriminatie. Dit geldt voor zo wel de meldingen bij de ADV's, als de registraties bij de politie. De meldingen bij de ADV's op grond van ras zijn flink gedaald: in 2014 kwamen hier nog 151 meldingen over binnen (49 procent van totaal aantal meldingen), in 2015 is dit gedaald naar 58 meldingen. Dit is 35 procent van het totaal meldingen. Ook relatief gezien zijn er in 2015 dus een stuk minder meldingen gedaan op grond van ras. Het is echter wel nog steeds de grond waar de meeste meldingen over gaan.

Als we kijken naar de terreinen waarop deze meldingen betrekking hebben zien we dat er vooral veel discriminatie op grond van ras gemeld wordt over de arbeidsmarkt en de woonomgeving (buurt/wijk). In 2014 was deze verdeling anders: toen waren de meest voorkomende terreinen nog arbeidsmarkt en publieke opinie.

Figuur 3. Aantal registraties bij de politie naar discriminatiegrond.

Bij de politie is het aandeel van de registraties op grond van ras groter dan bij de ADV's: ongeveer de helft van de registraties (48 procent) in 2015. In 2014 was dit percentage 53 procent. Het gaat bij de politie in veel gevallen om uit de hand gelopen ruzies.

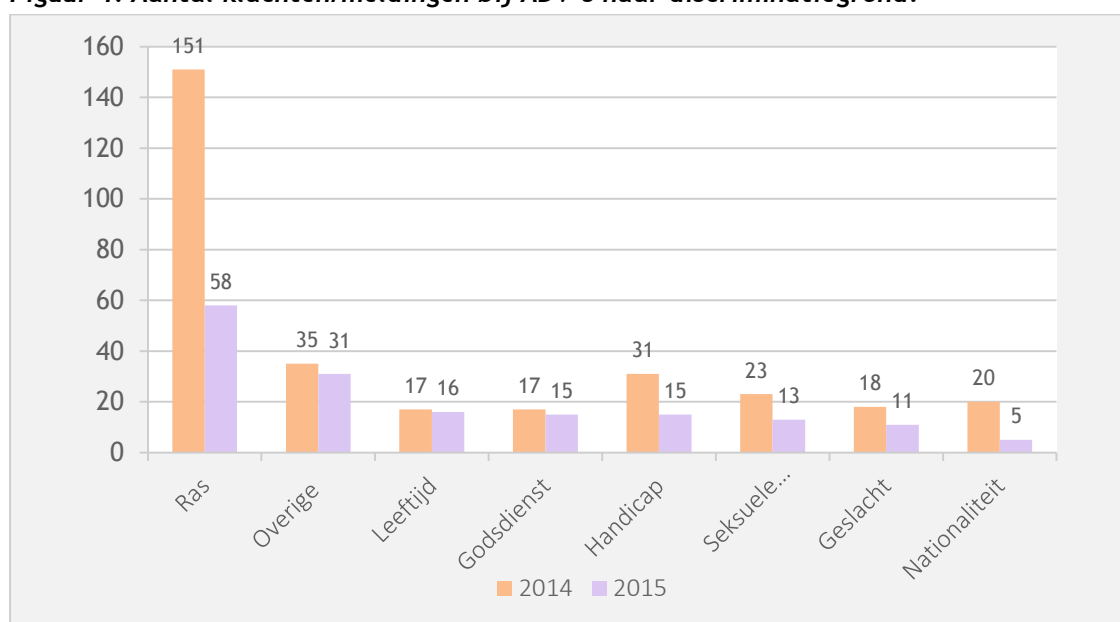
Melding van discriminatie bij burencnflict. Nederlandse familie schold Turkse familie uit voor onder andere: "vieze kut Turkse buren' en 'rot op naar je eigen land' (registratie politie).

Er zijn ook incidenten die meer op zichzelf staan:

Toen ik terug bij de kassa kwam zag ik dat er inmiddels een andere klant bij de kassa stond. Ik hoorde hem zeggen "ik ben eerst, want ik ben Nederlander" of woorden van gelijke strekking. Buiten deed de man racistische uitspraken als 'kut Marokkaan' (registratie politie).

Naast de discriminatie-incidenten op grond van ras, hebben veel registraties bij de politie betrekking op de grond seksuele gerichtheid (97 registraties). Hier wordt in hoofdstuk 4 verder op ingegaan. Ras en seksuele gerichtheid zijn de meest voorkomende discriminatiegronden in de politieregistraties. De meldingen bij de ADV's geven een meer gevarieerd beeld. In figuur 4 is zijn de meest voorkomende discriminatiegronden bij de ADV's weergegeven.

Figuur 4. Aantal klachten/meldingen bij ADV's naar discriminatiegrond.

Als we kijken naar de relatie tussen de discriminatiegronden en terreinen, valt het op dat twee derde van de meldingen op grond van leeftijd over de arbeidsmarkt gaat. Discriminatie op grond van handicap gaat in een derde van de gevallen over collectieve voorzieningen en daarnaast vaak over de woonomgeving en de arbeidsmarkt.

In 2015 zijn er bij de ADV's relatief veel meldingen (31) gedaan over ongelijke behandeling die wettelijk gezien niet onder één van de discriminatiegronden vallen. Deze meldingen zijn erg divers: melders voelen zich bijvoorbeeld gediscrimineerd vanwege hun inkomen, opleiding en uiterlijk.

Melder voelt zich gediscrimineerd door een verzekeringsmaatschappij voor hoogopgeleiden. Melder irriteert zich aan de reclame van deze verzekering en vraagt zich af of dit wel legaal is. De verzekeringsmaatschappij ontvangt regelmatig klachten hierover, maar opleiding is niet in de wet opgenomen als grond voor discriminatie. Wettelijk is er dus geen sprake van discriminatie (registratie RADAR).

Melder ergert zich aan het feit dat een bedrijf meer rekent voor dameskleding vanaf maat 42. Het gaat hierbij om een verhoging van de prijs van 10 euro. Onder de Algemene Wet Gelijke Behandeling is hier geen sprake van discriminatie. Meerdere leveranciers hanteren een prijsverschil met kleine en grote maten, omdat de productiekosten voor grote maten meer zijn dan die voor kleinere maten (registratie RADAR).

Verder zijn er in de categorie niet-wettelijke gronden ook meldingen van mensen met psychische problemen die hun verhaal kwijt willen en niet weten waar zij anders terecht kunnen.

Antisemitisme & moslimdiscriminatie

Als we kijken naar de meldingen bij de ADV's over antisemitisme¹³ en moslimdiscriminatie kunnen we concluderen dat deze in 2015 nagenoeg gelijk zijn gebleven.¹⁴ Landelijk is een trend te zien, waarbij steeds meer discriminatie op grond van het islamitisch geloof bij ADV's wordt gemeld: in 2015 is er een stijging van 45 procent ten opzichte van 2014. In Oost-Brabant is van deze trend dus geen sprake. Dit komt overeen met de bevindingen van het jaarlijkse rapport van Meldpunt Islamofobie, waaruit blijkt dat de meeste meldingen over islamofobie in de randstad worden gedaan. De noordelijke en zuidelijke provincies scoren een stuk lager dan provincies als Zuid- en Noord-Holland.¹⁵

In de registraties bij de politie is overigens wel een duidelijke stijging te zien van moslimdiscriminatie. In 2014 waren er 12 registraties. In 2015 is dit aantal bijna verdubbeld (21 registraties). 80 procent van de politieregistraties over godsdienst heeft betrekking op de islam.

In 2014 waren er totaal 12 politieregistraties die antisemitisme betreffen (onder de discriminatiegrond geloof én ras). In 2015 zijn dat er 23, bijna twee keer zoveel. Ook het aantal registraties over hakenkruisen is flink gestegen. In 2014 waren dit er 58, in 2015 is dit aantal gestegen naar 80 registraties. Hakenkruisen zijn niet noodzakelijk gericht tegen joden, maar worden ook wel aangetroffen op bijvoorbeeld moskeeën. Vaak zijn ze aangebracht op willekeurige objecten (bijvoorbeeld viaducten of lantaarnpalen) en is niet duidelijk of ze tegen een specifieke groep gericht zijn.

1.7 Vooral omstreden behandeling en belediging

Er zijn verschillende wijzen waarop iemand gediscrimineerd kan worden. Zoals is te zien in figuur 5 was in 2015 omstreden behandeling bij de ADV's net als voorgaande jaren de wijze van discriminatie waarover de meeste meldingen binnenkomen. Melders hebben het gevoel dat voor hen andere regels gelden dan voor anderen: ze mogen ergens niet naar binnen (bijvoorbeeld een uitgaansgelegenheid) of kunnen geen aanspraak maken op een bepaalde dienst. Daarnaast zijn er veel meldingen over vijandige bejegening, waarbij de meeste meldingen over discriminerende opmerkingen gaan. ADV's krijgen weinig meldingen over geweld en bedreiging, omdat melders bij dit soort incidenten vaker direct naar de politie stappen.

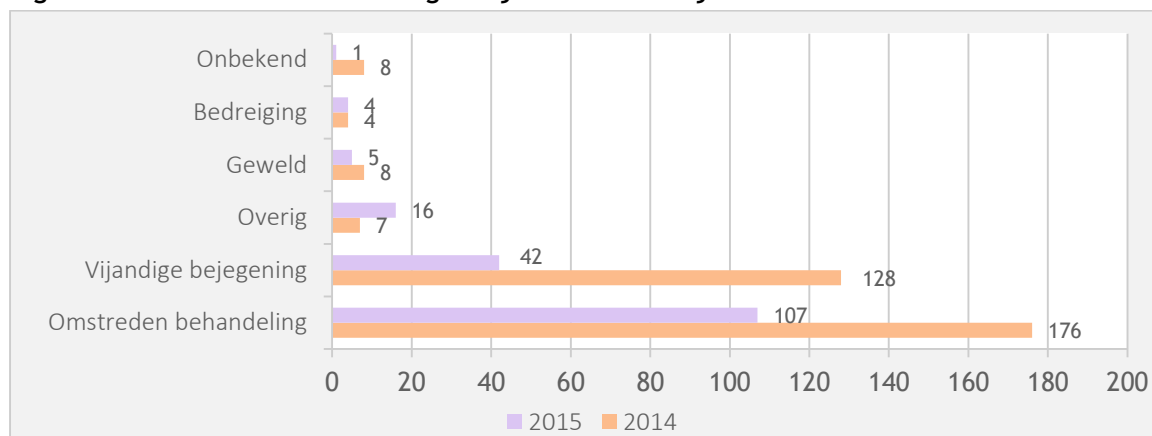
---

¹³ Van ADV Sociom zijn geen gegevens bekend over meldingen over antisemitisme.

¹⁴ In 2014 waren er 7 meldingen over de islam, 1 melding over het joodse geloof en 3 meldingen over antisemitisme. De meldingen over antisemitisme gaan vaak over bekladding met hakenkruisen. In 2015 zijn de meldingen over antisemitisme en de islam gelijk gebleven. Er zijn geen meldingen gedaan op grond van het joodse geloof. Het is opvallend dat de meldingen over de islam gelijk zijn gebleven.

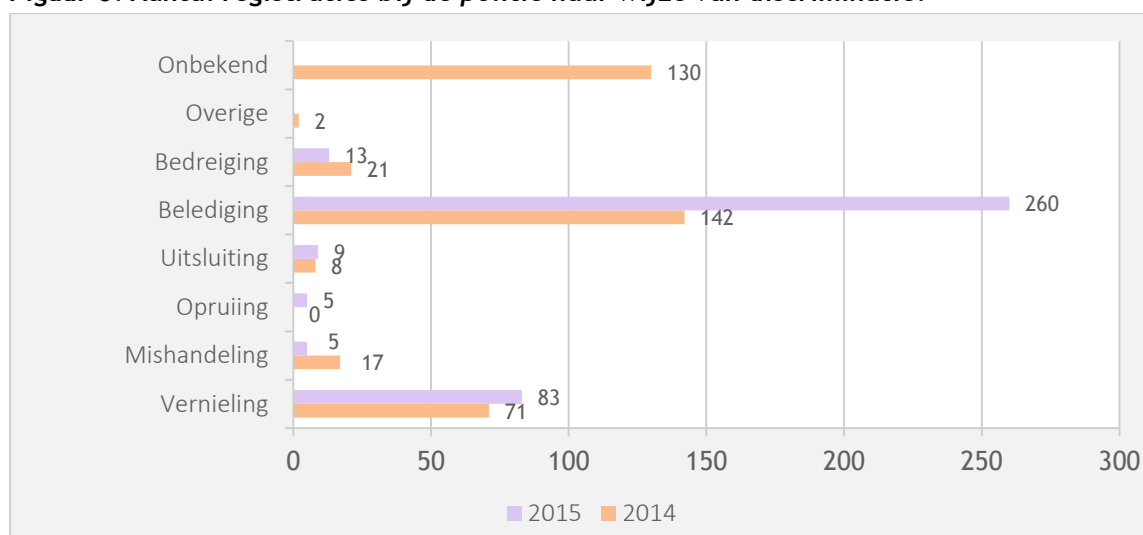
¹⁵ Abaâziz, I. (2016). *Jaarrapport 2015*. Meldpunt Islamofobie.

Figuur 5. Aantal klachten/meldingen bij ADV's naar wijze van discriminatie.

Bij de politie worden andere categorieën gebruikt, namelijk: bedreiging, belediging, mishandeling, opruiging, uitsluiting en vernieling. Zoals te zien is in figuur 6 gaan de meeste registraties over belediging. De stijging binnen deze categorie valt op: van 142 registraties in 2014 naar 260 in 2015. Dit heeft echter eerder te maken met de manier van screenen en registreren bij de politie dan met een daadwerkelijke toename van het aantal belediging-incidenten. Zo is er in 2014 een categorie onbekend (130 registraties), terwijl in 2015 deze categorie niet meer bestaat.

Figuur 6. Aantal registraties bij de politie naar wijze van discriminatie.

De daling van het aantal zwaardere incidenten valt op: het aantal bedreigingen waarbij sprake was van discriminatie daalde van 21 naar 13 incidenten en het aantal mishandelingen daalde van 17 naar 5 incidenten. Daarentegen is er een toename van het aantal vernielingen van 71 naar 83 incidenten. Vernielingen zijn vaak minder persoonsgericht dan bedreiging en mishandeling.

1.8 Het lokale niveau

Gemeenten en regio's kunnen niet zomaar met elkaar vergeleken worden. Er zijn verschillende factoren die ervoor kunnen zorgen dat er zich in de ene gemeente meer incidenten voordoen dan in de andere. De aanwezigheid van horecagelegenheden, meerdere bevolkingsgroepen en bedrijven, zijn een paar van die factoren. Ook het aantal inwoners en bezoekers speelt mee, want meer mensen in de gemeente betekent dat er potentieel meer gedupeerden, melders en aangevers zijn. Omdat gemeenten niet geïsoleerd zijn van de rest van het land en inwoners voor werk, uitstapjes en andere voorzieningen zich vaak buiten hun eigen woonplaats begeven, is het voor gemeenten ook relevant om te weten wat er zich buiten de eigen grenzen afspeelt. Niet in de laatste plaats omdat de Wet

Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen de verantwoordelijkheid voor de aanpak van discriminatie legt bij de gemeente waar de gedupeerde woont.

Het is het belangrijk om te vermelden dat onderstaande cijfers over 2014 *inclusief* de meldingen over de uitspraak van Wilders zijn.¹⁶ Hier dient rekening mee gehouden te worden bij het interpreteren van de cijfers, vooral bij het vergelijken van cijfers tussen 2014 en 2015. In veel gemeenten is sprake van een daling van het aantal meldingen bij de ADV's, die hoogstwaarschijnlijk voor een groot deel verklaard kan worden door de Wilders-meldingen. In onderstaande analyse wordt daarom meer gefocust op een vergelijking *tussen* gemeenten in 2015 dan op de vergelijking *per* gemeente tussen 2014 en 2015.

Meldingen bij de ADV's

In de gemeente Vught kwamen de meeste meldingen binnen per 1000 inwoners. Dit is opvallend, omdat Vught geen grote stad is. Vught is tevens de enige gemeente waarbij het aantal meldingen in 2015 is gestegen ten opzichte van 2014 (van 7 naar 10). Een mogelijke verklaring voor deze stijging zijn de activiteiten van RADAR in Vught die gericht waren op de meldingsbereidheid. Één van deze activiteiten was het plaatsen van artikelen over het nut van melden in het Klaverblad (huis-aan-huis blad).

Bij alle overige gemeenten is er sprake van een daling. Vooral in Cuijk is sprake van een extreme daling: van 14 meldingen in 2014 naar 1 melding in 2015. Ook in Helmond kwamen fors minder meldingen binnen (van 25 naar 9). Ander gemeenten met een relatief grote daling zijn bijvoorbeeld Heusden, Mill en Sint-Hubert.

In Eindhoven, de grootste gemeente in Oost-Brabant, zijn in 2015 weinig meldingen. In 2014 kwamen in Eindhoven nog de meeste meldingen binnen per 1000 inwoners: 158 meldingen. In 2015 is dit gedaald naar 31. In 2013 kwamen er in Eindhoven 39 meldingen binnen. Het lijkt erop dat 2014 een extreme uitschieter was en in 2015 de meldingen weer terugzakken naar een 'normaal' niveau.

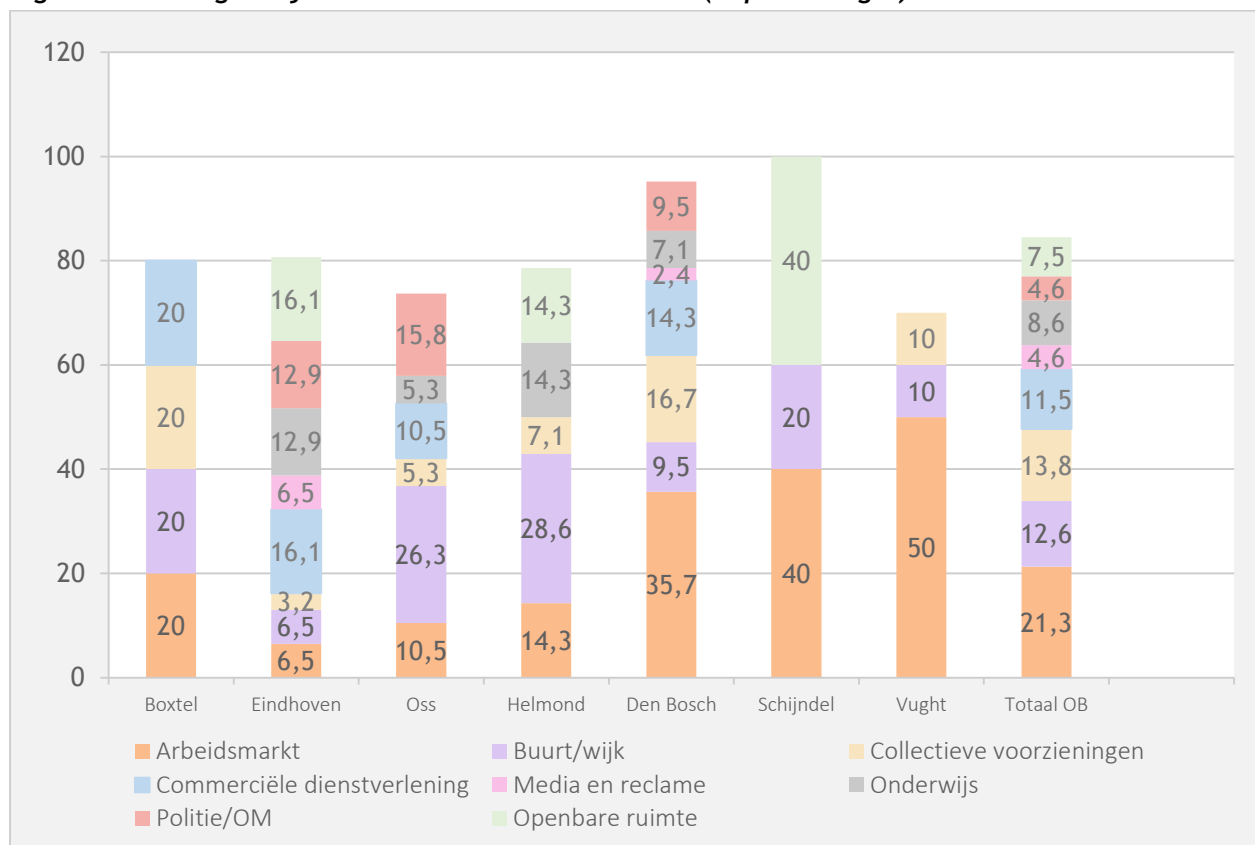
In 's-Hertogenbosch, Oss en Schijndel kwamen relatief veel meldingen binnen. In grote gemeenten wordt naar verhouding vaak meer discriminatie gemeld: er is meer diversiteit, er zijn meer bovenlokale voorzieningen en er zijn meer potentieel gedupeerden dan in kleine gemeenten. Schijndel behoort echter niet tot de grote gemeenten en valt daarom op in dit rijtje. Een verklaring ligt mogelijk bij het Platform Tolerantie in Schijndel waar RADAR ook aan deelneemt. Dit platform houdt zich bezig met het bevorderen van tolerantie en het tegengaan van discriminatie. De mogelijkheid tot melden van discriminatie bij RADAR heeft in deze gemeente door het Platform meer bekendheid, wat kan resulteren in meer meldingen. Als we kijken naar andere kleinere gemeenten zien we dat er ook relatief veel meldingen binnen kwamen in Son en Breugel, Sint Anthonis, Grave en Boxtel.

---

¹⁶ De reden hiervoor is dat het aantal meldingen in 2014 over Wilders niet voor alle gemeenten bekend is.

Figuur 7. Meldingen bij de ADV's in 2015 naar terrein (in percentages).¹⁷

In bovenstaand figuur (7) is de verdeling over de terreinen weergegeven van de gemeenten waar in verhouding veel discriminatie is gemeld.¹⁸ De kolom 'Totaal OB' zijn de percentages over de hele eenheid Oost-Brabant (dus niet alleen de gemeenten in de figuur). Door de gemeenten te vergelijken met de gemiddelden in de eenheid, is goed te zien over welke terreinen relatief veel discriminatie wordt gemeld. Het valt op dat er in de grote steden (Eindhoven, Oss en Den Bosch) meer meldingen zijn gedaan van discriminatie door de politie/OM/Vreemdelingendienst. Daarnaast is het opmerkelijk dat er in Oss en Helmond veel melding is gemaakt van discriminatie in de eigen woonomgeving (buurt/wijk).

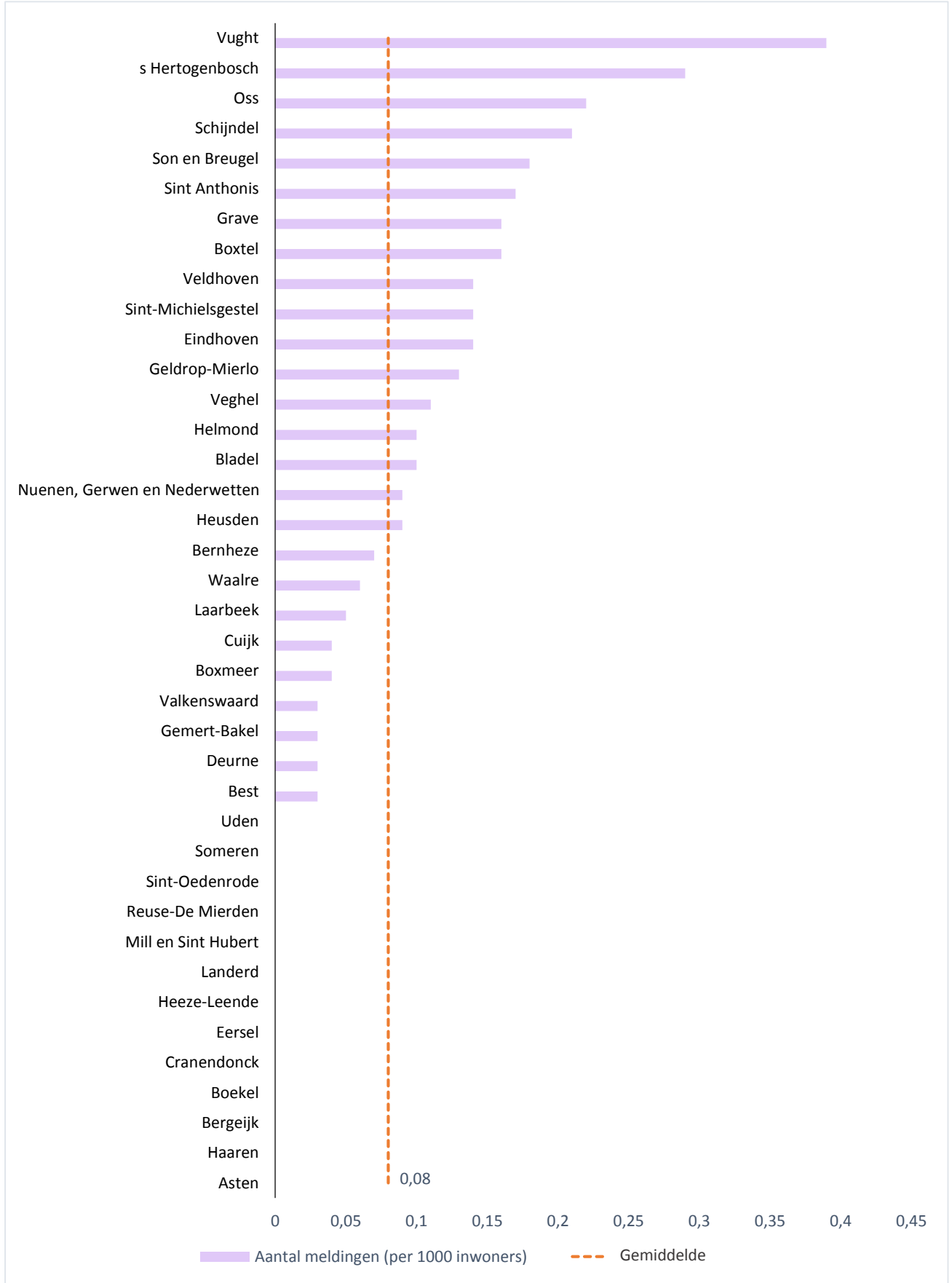
In Schijndel, Vught en Den Bosch valt het op dat er veel meldingen over de arbeidsmarkt zijn gedaan. In Eindhoven zijn juist opvallend weinig meldingen over de arbeidsmarkt. Een verklaring is niet direct voorhanden. In het volgende hoofdstuk wordt verder ingegaan op arbeidsmarktdiscriminatie.

In Den Bosch zijn 6 meldingen gedaan op grond van seksuele gerichtheid. Dit is ongeveer de helft van het totaal aantal meldingen op grond van seksuele gerichtheid in Oost-Brabant, erg veel dus in verhouding. Den Bosch is een Regenboogstad, waardoor er meer aandacht is voor LHBT-discriminatie. Hier wordt verder op ingegaan in hoofdstuk 4.

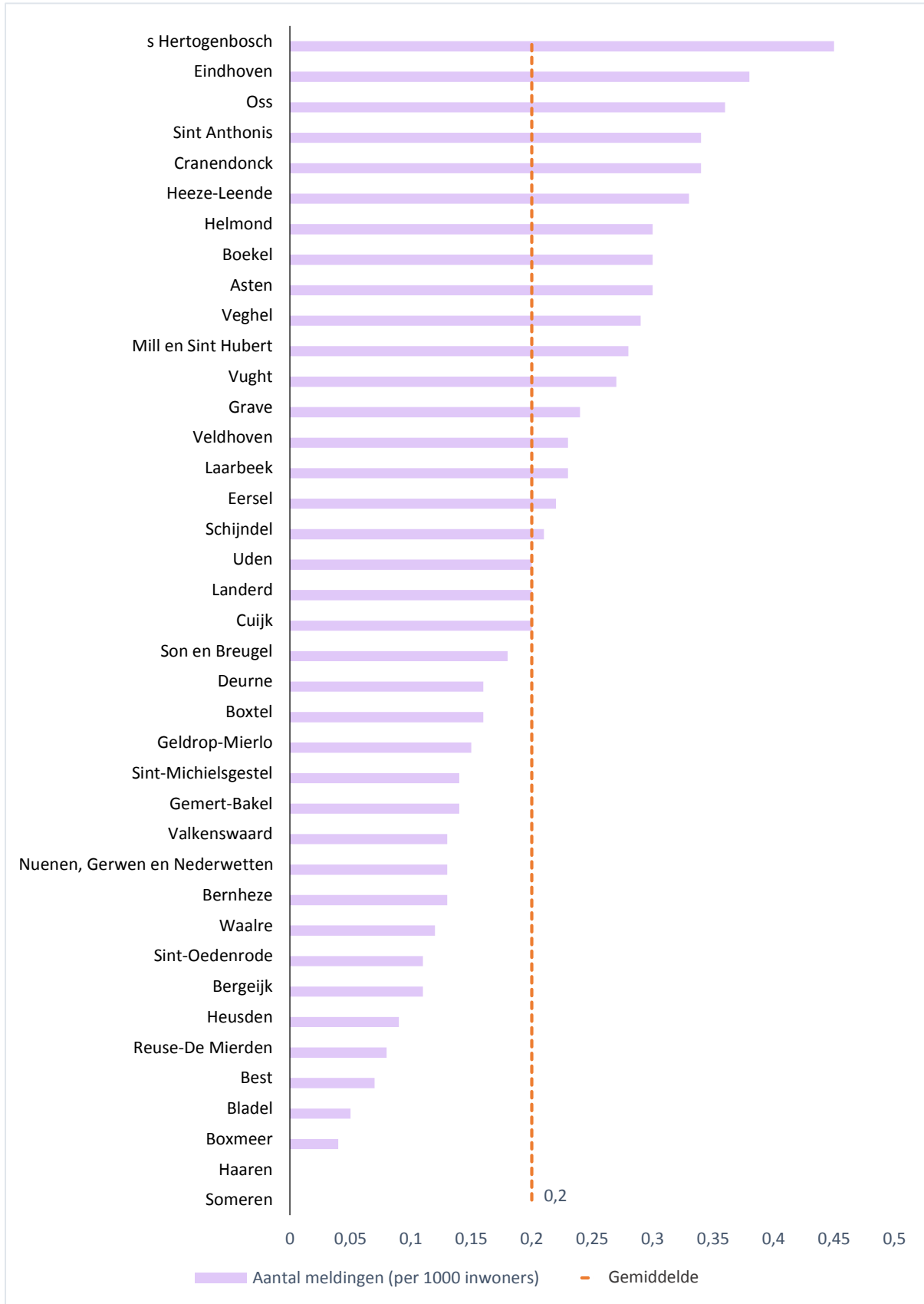
¹⁷ Niet in elke gemeenten tellen de percentages in deze grafiek op tot 100 procent. Dit komt omdat alleen de terreinen mee zijn genomen waar in de eenheid Oost-Brabant meer dan 6 meldingen over binnen kwamen. De terreinen waar relatief weinig meldingen over binnen kwamen in 2015 zijn verwijderd uit de grafiek: horeca, overig, privésfeer, sport, publieke/politieke opinie en huisvesting.

¹⁸ De meldingsgegevens naar terrein van de overige gemeenten kunt u vinden in tabel 2e2 in bijlage 2.

Figuur 8. Meldingen bij de ADV's per 1000 inwoners (2015).

Figuur 9. Registraties bij de politie per 1000 inwoners (2015).

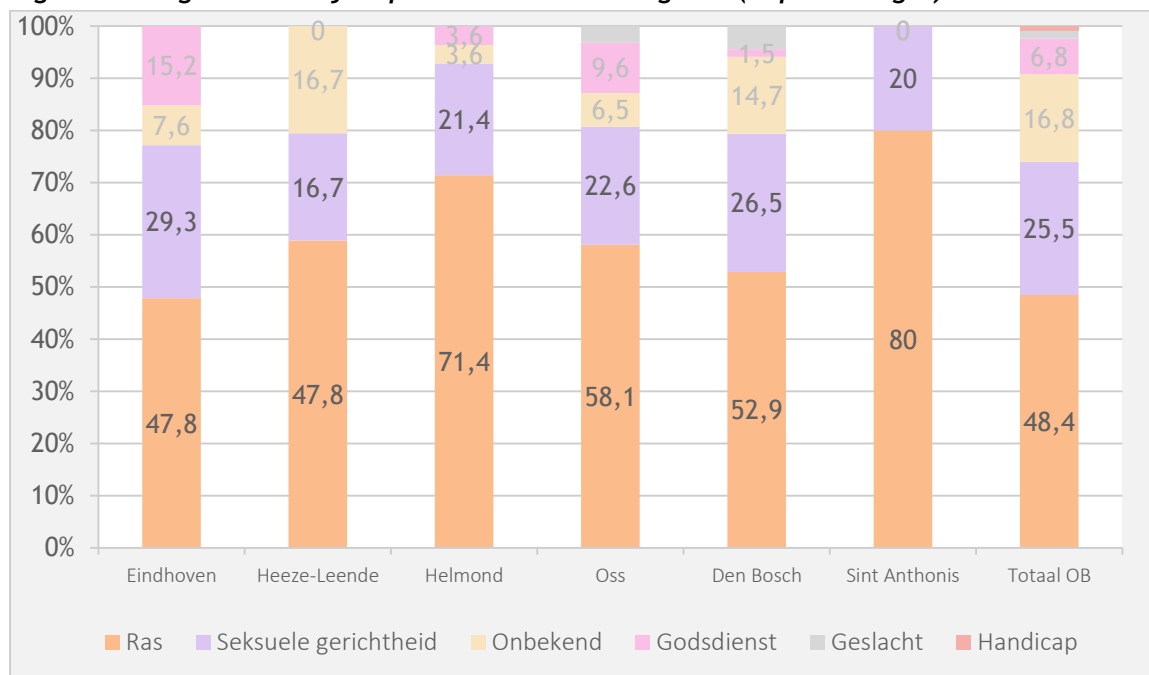
Registraties bij de politie

Zoals te zien is in figuur 8 en figuur 9 hoeft het niet zo te zijn dat er in een gemeente veel registraties zijn bij de politie én veel meldingen bij ADV's. Bijvoorbeeld in de gemeente Cuijk: waar het aantal meldingen bij de ADV's daalde van 14 naar 1 melding, maar de registraties bij de politie steeg van 4 naar 5. In andere gemeenten, zoals Den Bosch, zijn zowel relatief veel registraties bij de politie als relatief veel meldingen bij de ADV's.

Als we de politiecijfers van 2014 met die van 2015 vergelijken ontstaat een erg divers beeld. In sommige gemeenten is het aantal registraties ongeveer gelijk gebleven (Eindhoven en Den Bosch), in andere gemeenten is het aantal discriminatie incidenten sterk gedaald (Heusden, Schijndel en Sint-Michielgestel) of is sprake van een lichte stijging (bijv. Veghel en Heeze-Leende).

De meeste incidenten per 1000 inwoners zien we in Den Bosch, gevolgd door Eindhoven, Oss, Sint Anthonis, Cranendonck en Heeze-Leende (zie figuur 9). Opvallend is de diversiteit in de grootte van deze gemeenten. Zo wel relatief kleine gemeenten als Sint Anthonis en Heeze-Leende, als de grote gemeenten Eindhoven en Den Bosch scoren hoog. In figuur 10 is de verdeling over de gronden in deze gemeenten goed te zien. De kolom 'Totaal OB' zijn de percentages over de hele eenheid Oost-Brabant (dus niet alleen de gemeenten in de figuur). Door de gemeenten te vergelijken met de gemiddelden in de eenheid, is goed te zien op welke gronden in de gemeenten relatief veel discriminatie wordt geregistreerd bij de politie. Gemeente Helmond valt op vanwege het grote aandeel van de registraties over ras, evenals Sint-Anthonis (hoewel het hier maar om 4 registraties gaat).

Figuur 10. Registraties bij de politie in 2015 naar grond (in percentages).

In Eindhoven zijn er relatief veel registraties over godsdienst: maar liefst 15,2 procent. Meer dan de helft (14 registraties) van het totaal aantal registraties van discriminatie op grond van godsdienst (26 registraties) gaat over incidenten in Eindhoven. Van het totaal aantal registraties van discriminatie op grond van godsdienst gaat 81 procent over de islam. In Eindhoven gaan er 9 registraties over de islam. Op basis van deze gegevens kunnen we de uitspraak doen dat er in Eindhoven in verhouding veel moslimdiscriminatie wordt ervaren (of in ieder geval wordt gemeld). Hetzelfde, maar in iets mindere mate, geldt voor de gemeente Oss. Daar waren in 2015 3 registraties op grond van godsdienst. Deze hebben alle drie betrekking op het islamitische geloof.

1.9 Samenvatting

- In 2015 kwamen er (ook exclusief de meldingen over Wilders) fors minder meldingen binnen bij de ADV's. Een daling van 311 meldingen in 2014 naar 164 meldingen in 2015. Dit is opvallend gezien de verscherpte maatschappelijke verhoudingen in 2015 naar aanleiding van onder andere de aanslagen en het vluchtelingendebat.
- Een verklaring voor de daling is niet direct voorhanden. Mensen zijn mogelijk minder bereid om discriminatie te melden.
- Er is een kleine daling van het aantal registraties bij de politie: van 391 discriminatie-incidenten in 2014 naar 355 in 2015.
- Tegelijkertijd is het aantal meldingen over internetdiscriminatie bij meldpunt MiND bijna verdubbeld ten opzichte van 2014 (alleen landelijk cijfers bekend). Een groot deel van deze meldingen is gedaan naar aanleiding van de aanslagen of het vluchtelingendebat.
- Bij de ADV's gaan de meeste meldingen over het terrein arbeidsmarkt, gevolgd door collectieve voorzieningen, buurt/wijk en commerciële dienstverlening.
- De meeste meldingen en registraties bij ADV's en politie gaan over ras. Bij de ADV's betreft dit ongeveer een derde van de meldingen, bij de politie gaat het om ruim de helft van de registraties. Bij de politie zijn verder veel registraties van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. In de cijfers van de ADV's valt op dat er veel meldingen zijn gedaan op niet-wettelijke gronden.
- Bij de ADV's gaan de meeste meldingen over omstreden behandeling (111 van de 179 meldingen). Bij de politie betreft het overgrote deel (260 van de 375 registraties) belediging.
- Veruit de meeste meldingen bij de ADV's per 1000 inwoners zijn in Vught. Vught is tevens de enige gemeente waar sprake is van een stijging van het aantal meldingen ten opzichte van 2014. Bij de overige gemeenten is er sprake van een daling.
- De meeste registraties van de politie per 1000 inwoners zijn in Den Bosch. Opvallend is dat in Den Bosch ook veel meldingen bij de ADV zijn gedaan.

Hoofdstuk 2: Discriminatie op de arbeidsmarkt

2.1 Inleiding

Verschillende groepen in de Nederlandse samenleving hebben een achterstandspositie op de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld etnische minderheden, ouderen en vrouwen. De achterstand van deze groepen kan deels verklaard worden door discriminatie.¹⁹ Om gelijke kansen te bevorderen is het van belang om discriminatie op de arbeidsmarkt in kaart te brengen en te bestrijden. Discriminatie gebeurt vaak onbedoeld en onbewust, dit maakt de bestrijding ervan lastig. Om arbeidsmarktdiscriminatie aan te pakken is bewustwording van vooroordelen en stereotypering erg belangrijk. Daarnaast is samenwerking met werkgevers en het bedrijfsleven van groot belang. Dit is niet eenvoudig, omdat organisaties niet graag geassocieerd willen worden met discriminatie.

De arbeidsmarkt is het maatschappelijk terrein waarover ADV's de meeste meldingen ontvangen. Vaak gaat het over omstreden behandeling; melders hebben het gevoel dat voor hen andere regels gelden. Het aantal meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt in Oost-Brabant is in 2015 sterk afgenomen: van 72 meldingen in 2014 naar 37 meldingen in 2015. Relatief gezien gaat het nog altijd om een groot deel van het totaal aantal meldingen: 22,7 procent van het totaal aantal meldingen in 2014; 21,3 procent in 2015.

Uit een onderzoek van het SCP naar ervaren discriminatie blijkt dat 15 procent van de werkzoekenden discriminatie heeft ervaren in het jaar voorafgaand aan dit onderzoek. Als we de werkzoekenden meetellen die bij het zoeken naar werk twijfelden of er sprake was van discriminatie is dit zelfs 29 procent. Van alle werkenden heeft 9 procent discriminatie ervaren op de werkvloer en ervaart 4 procent discriminatie bij arbeidsvoorwaarden. Op de werkvloer gaat het voornamelijk om discriminatie-ervaringen in contact met mensen van buiten de organisatie, bijvoorbeeld opdrachtgevers of klanten. Maar ook discriminatie door collega's, in de vorm van grappen die als kwetsend en discriminerend worden ervaren, komt regelmatig voor. Discriminatie bij arbeidsvoorwaarden wordt vaak ervaren wanneer een collega een hoger salaris ontvangt voor vergelijkbaar werk. Kortom, discriminatie op de arbeidsmarkt wordt op verschillende manieren ervaren.

In dit hoofdstuk worden eerst de gevolgen van discriminatie op de arbeidsmarkt kort toegelicht. Vervolgens gaan we in op de discriminatiegronden: wie ervaren er discriminatie op de arbeidsmarkt? We staan onder andere stil bij moslimdiscriminatie. Daarna wordt besproken in welke fases discriminatie voorkomt op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld tijdens het solliciteren of op de werkvloer). Tevens wordt het (landelijk) beleid tegen arbeidsmarktdiscriminatie toegelicht. Tot slot volgen de belangrijkste conclusies.

2.2 Gevolgen van discriminatie op de arbeidsmarkt

Discriminatie op de arbeidsmarkt is belangrijk om te bestrijden vanwege de gevolgen die discriminatie kan hebben. Voor het individu heeft het ervaren van discriminatie op de arbeidsmarkt vooral gevolgen voor de werkbeleving en motivatie. Bijna de helft van de mensen die discriminatie ervoeren op het werk gaat met minder plezier naar zijn of haar werk. Mensen met een discriminatie-ervaring zijn vaak gemotiveerd om te laten zien dat zij het werk wel aan kunnen. Discriminatie zorgt in dit geval dus voor meer motivatie: mensen hebben het gevoel dat ze zich extra moeten bewijzen. Een ander gevolg is het zoeken van ander werk: 16 procent van de werkenden die discriminatie heeft ervaren op het werk heeft als gevolg hiervan ander werk gezocht. 7 procent is zelfs gestopt met werken. Daarnaast zegt 17 procent als gevolg van discriminatie onder zijn/haar niveau te werken en 19 procent zegt minder te verdienen dan collega's (Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014).

---

¹⁹ Zie bijvoorbeeld: Andriessen, I., Nievers, E., & Dagevos, J. (2012). *Op achterstand. Discriminatie van niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Specifiek voor Nederlanders met een allochtone afkomst wordt ervaren discriminatie op de arbeidsmarkt in verband gebracht met het terugtrekken van de arbeidsmarkt om discriminatie te vermijden. In dit geval heeft discriminatie dus een heel demotiverend effect. Wat grote gevolgen kan hebben voor de positie op de arbeidsmarkt van deze groep (Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014).

2.3 Vooral discriminatie op grond van ras en leeftijd ²⁰

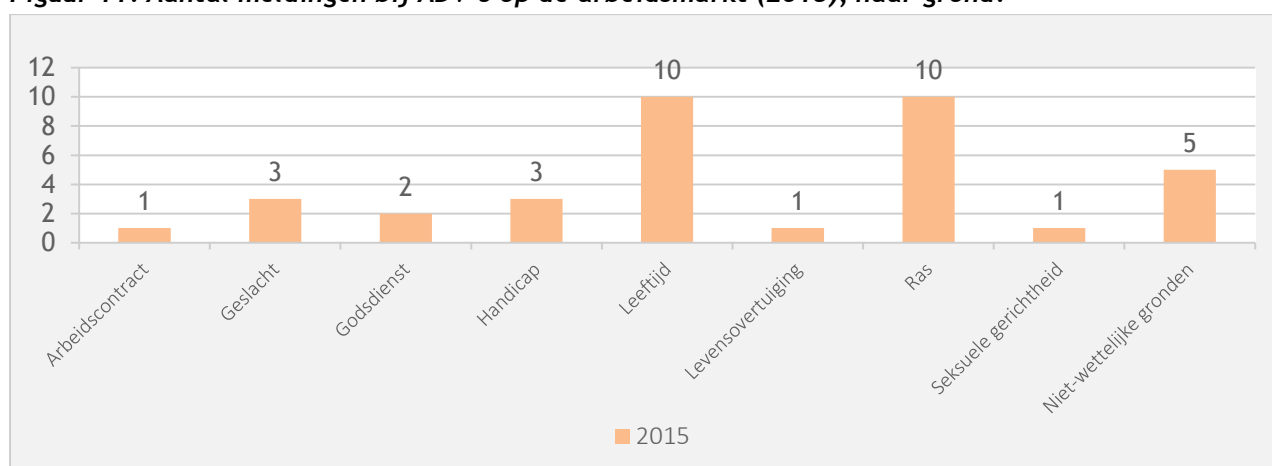
Niet in elke gemeente in Oost-Brabant zijn meldingen gedaan over de arbeidsmarkt. Dit betekent echter niet dat er in deze gemeenten geen sprake is van arbeidsmarktdiscriminatie. In de onderstaande tabel is weergegeven in welke gemeenten één of meer meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie zijn gedaan. Opvallend is het grote aantal meldingen in 's-Hertogenbosch.

Tabel 1. Gemeenten met meldingen over de arbeidsmarkt.

Gemeente	Aantal meldingen
Best	1
Boxtel	1
Eindhoven	2
Grave	1
Helmond	2
Heusden	2
Laarbeek	1
Oss	2
's-Hertogenbosch	15
Schijndel	2
Sint-Anthonis	1
Veghel	3
Vught	5

In figuur 11 is duidelijk te zien dat in 2015 de meeste meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie betrekking hebben op de gronden ras en leeftijd (beide 10 meldingen).

Figuur 11. Aantal meldingen bij ADV's op de arbeidsmarkt (2015), naar grond.

²⁰ In deze analyse was het niet mogelijk om de meldingen van Sociom mee te nemen. Echter, de meldingen bij Sociom beslaan slechts een klein deel van de meldingen over de arbeidsmarkt (4 van de 37). Als we het in deze paragraaf over het totaal hebben gaat het over 33 (in plaats van het werkelijke totaal van 37) Er kan aangenomen worden dat dit beeld alsnog representatief is voor de hele regio.

Vaak hebben de meldingen van discriminatie op grond van ras betrekking op discriminatie tijdens de werving en selectie. Dit komt overeen met onderzoek van het SCP waaruit blijkt dat allochtone Nederlanders vooral discriminatie ervaren bij het zoeken naar werk (instroom op de arbeidsmarkt). Discriminatie wordt in mindere mate ervaren bij de arbeidsvoorwaarden (bijv. salaris en functieniveau). Als Nederlanders met een allochtone achtergrond discriminatie ervaren heeft dat meestal betrekking op hun etnische achtergrond, geloof en/of huidskleur. Discriminatiemeldingen over de arbeidsmarkt kunnen ook gaan over studenten die op zoek zijn naar een stage.

Melder van allochtone afkomst solliciteert met haar eigen naam op een stageplek. Zij wordt afgewezen zonder duidelijke reden. Vervolgens gebruikt zij een Nederlandse naam en wordt zij wel uitgenodigd op gesprek (registratie RADAR).

Verschillende landelijke onderzoeken bevestigen het gevoel van ervaren discriminatie van allochtone Nederlanders op de arbeidsmarkt. Onder andere Panteia deed in 2015 onderzoek op basis van virtuele praktijktests. Dit houdt in dat een fictief CV op een online databank wordt geplaatst. Het aantal keer dat deze bekeken wordt en de reacties van werkgevers/recruiters op de fictieve CV's worden geanalyseerd. Uit dit onderzoek komt naar voren dat de kans van een Nederlander met een migrantenachtergrond om benaderd te worden twee keer zo klein is als die van een autochtone Nederlander onder de 35 jaar.²¹ Uit eerdere studies blijkt dat het voor allochtone Nederlanders lastiger is om een vast contract te krijgen en dat zij minder vaak werk aangeboden krijgen van uitzendbureaus dan autochtone Nederlanders met een vergelijkbaar CV.²²

Moslimdiscriminatie

Bij de ADV's komen regelmatig meldingen binnen van mensen die zich gediscrimineerd voelen op grond van hun geloof. Uit onderzoek weten we dat discriminatie op grond van godsdienst vooral wordt ervaren door moslims. Twee op de drie moslims zegt zich in het jaar voorgaand aan het onderzoek gediscrimineerd te hebben gevoeld. Als we degenen meerekenen die twijfelen of het voorval feitelijk discriminatie was, gaat het zelfs om driekwart van de moslims. Deze hoge mate van ervaren discriminatie onder moslims kan worden gezien als een weerspiegeling van het negatieve klimaat rond de islam (Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014). In 2015 waren er in Oost-Brabant 15 meldingen op grond van godsdienst, waarvan ongeveer de helft (7 meldingen) over de islam gaat.

Melder ontvangt een brief waarin hij gediscrimineerd wordt op grond van het islamitische geloof: moslims zijn niet welkom in de buurt. De melder wordt in de brief ook bedreigd (registratie RADAR).

Uit onderzoek van het SCP blijkt dat een derde van de moslims discriminatie op de werkvloer of tijdens sollicitaties ervaart (Andriessen et al., 2014). De meldingen bij de ADV's over discriminatie op grond van het islamitische geloof hebben landelijk vaak betrekking op het dragen van een hoofddoek. Door het ontbreken van gegevens van sommige ADV's is het niet voor alle meldingen in 2015 mogelijk om te herleiden of er sprake is van discriminatie vanwege het dragen van een hoofddoek. In ieder geval één melding, gedaan bij RADAR, heeft betrekking op het dragen van een hoofddoek:

Melder werkt al aantal jaar bij dezelfde werkgever en is een paar jaar geleden moslima geworden. Sinds een jaar draagt zij ook een hoofddoek. Werkgever zegt hier geen problemen mee te hebben, maar de melder mag op het werk geen hoofddoek dragen (registratie RADAR).

Naast discriminatie op grond van ras wordt er ook veel discriminatie gemeld op grond van leeftijd. Er komen meer meldingen binnen van ouderen die zich gediscrimineerd voelen op de arbeidsmarkt dan van jongeren. Dit komt overeen met bevindingen uit onderzoek: ruim een op de drie

²¹ Panteia (2015): Discriminatie in de wervings- en selectiefase. Resultaten van 'virtuele' praktijktests.

²² Andriessen, I., Nievers, E. & J. Dagevos (2012) *Op achterstand: Discriminatie van niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt* Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.

werkzoekenden in de leeftijd van 55 tot en met 64 jaar ervaart discriminatie bij het zoeken naar werk. Bij jongere werkzoekenden is dit deel veel kleiner. Tevens blijkt uit het eerder genoemde onderzoek van Panteia (2015) dat de kans dat oudere werknemers op online vacaturebanken door werkgevers worden benaderd voor een baan twee keer zo klein is als voor jongere werknemers.

Melder heeft gereageerd op een passende functie en mag op gesprek komen. Tijdens het gesprek wordt naar zijn leeftijd gevraagd. Vervolgens wordt gezegd dat het bedrijf iemand zoekt tussen de 20 en 25 jaar (registratie RADAR).

Bij ADV's komen ook meldingen binnen over leeftijdsdiscriminatie in vacatureteksten. Er staat dan bijvoorbeeld 'Alleen reageren indien 30 jaar of jonger, ivm passen in het huidige team'. Soms wordt leeftijd minder concreet genoemd in de vacaturetekst, maar wordt er door een organisatie gevraagd naar scholieren/studenten zonder hier een duidelijke reden voor te geven.

Arbeidsmarktdiscriminatie op andere gronden dan leeftijd en ras

Naast etnische minderheden en ouderen kunnen ook andere groepen in de samenleving te maken krijgen met discriminatie op de arbeidsmarkt. In 2015 ontvingen ADV's in Oost-Brabant 3 meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie op grond van handicap of chronische ziekte.

Melder heeft gesolliciteerd en is na een gesprek aangenomen. Na het invullen van de papieren krijgt zij plotseling geen contract, omdat zij een spierziekte heeft. Zelf is de melder van mening dat dit geen enkel invloed heeft op haar functioneren. De bedrijfsarts stelt dat de melder een risico is voor het bedrijf (registratie RADAR).

Een andere kwetsbare groep op de arbeidsmarkt zijn zwangere vrouwen. Voor zover bekend kregen de ADV's in Oost-Brabant in 2015 één melding binnen over discriminatie van een zwangere vrouw.²³

Melder werkt al 7 jaar bij een bedrijf via een uitzendbureau. Bij het uitzendbureau heeft melder een vaste arbeidsovereenkomst, maar krijgt geen contract bij het bedrijf. Het bedrijf wil de melder niet langer inhuren, vanwege bedrijfseconomische redenen. De melder twijfelt hier aan, omdat het bedrijf wel nieuwe personen heeft aangenomen. De melder is 3 maanden zwanger en kan hierdoor niet meer werken, zij en haar partner zijn Pools. De melder vraagt zich af of zij en haar partner gediscrimineerd worden vanwege haar zwangerschap en/of afkomst (registratie RADAR).

De ADV's ontvingen relatief weinig meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie op grond van geslacht (3 meldingen).

2.4 Wanneer komt arbeidsdiscriminatie voor?

Bij het College voor de Rechten van de Mens zijn nog geen cijfers bekend over 2015. Zoals in figuur 12 is te zien kwamen er in 2014 ongeveer evenveel verzoeken om een oordeel binnen op het terrein 'arbeid' (totaal 14) als over het terrein 'goederen en diensten' (totaal 13). Op het terrein 'arbeid' gaan de meeste verzoeken over discriminatie op grond van ras (4 verzoeken), gevolgd door geslacht en leeftijd (beiden 2 verzoeken). Opvallend is de stijging van het aantal verzoeken over discriminatie op grond van ras: in 2013 waren er slechts twee verzoeken over de grond ras. De verzoeken om een oordeel over discriminatie op grond van leeftijd en geslacht zijn juist gedaald (beiden van 4 naar 2 verzoeken).

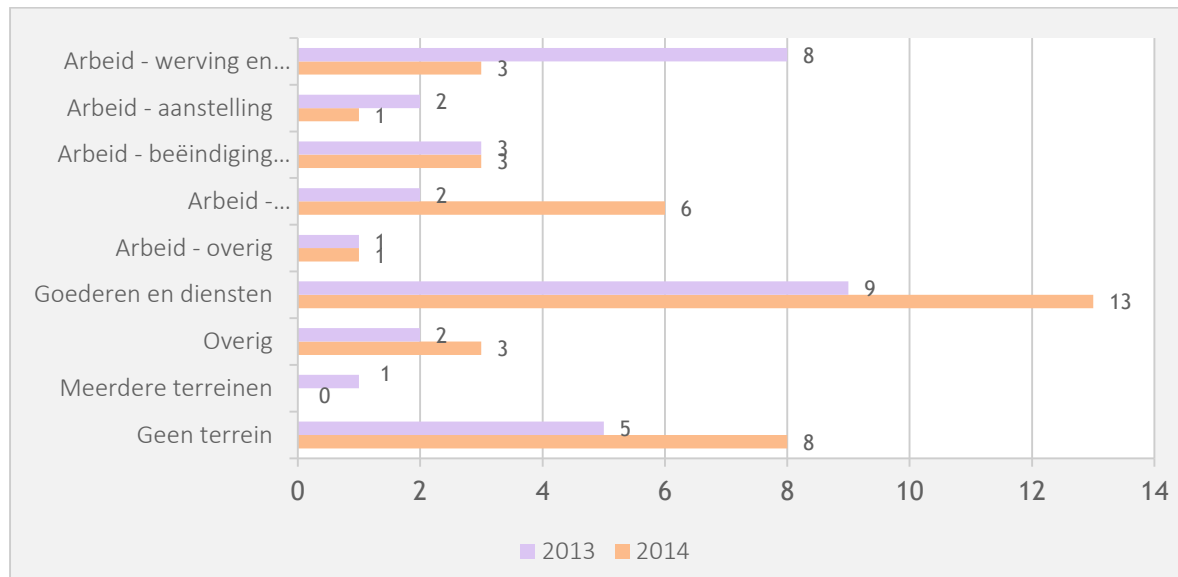
In voorgaande jaren ging het overgrote deel van de verzoeken om een oordeel over werving en

---

²³ Niet van alle ADV's is aanvullende informatie beschikbaar over de meldingen, waaruit afgeleid kan worden of de melding gaat over een zwangere vrouw.

selectie. In 2014 is het aantal verzoeken bij het College binnen deze categorie gedaald naar 3. In de andere categorieën is een stijging te zien, bijvoorbeeld de verzoeken met betrekking tot arbeidsvoorwaarden (van 2 verzoeken in 2013 naar 6 verzoeken in 2014).

Figuur 12. Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens (2014), naar terrein²⁴

We beschikken niet van alle ADV's over cijfers met betrekking tot de 'fase' waar de discriminatie plaatsvindt. Deze zijn alleen beschikbaar van RADAR. Van de 37 klachten over de arbeidsmarkt, zijn er 26 bij RADAR gemeld. Het overgrote deel hiervan, 14 van de 26 meldingen, heeft betrekking op de werving en selectiefase. 6 meldingen gaan over discriminatie op de werkvloer. Dit is een ander beeld als bij het College, waar veel verzoeken gaan over de arbeidsvoorwaarden.

2.5 Beleid tegen arbeidsmarktdiscriminatie

Op 1 september 2015 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de voortgangsrapportage 'actieplan arbeidsmarktdiscriminatie' naar de Tweede Kamer gestuurd. Het actieplan bevat 42 acties gericht op handhaving, melding en registratie, kennis en bewustwording, diversiteitsbeleid en onderzoek. De overheid geeft met deze aanpak en vervolgstappen het signaal af dat zij arbeidsmarktdiscriminatie echt wil aanpakken. Eén van de acties is dat de overheid het contract met uitzendbureaus beëindigt als er sprake is van een veroordeling wegens discriminatie. Daarnaast is een landelijke, meerjarige voorlichtingscampagne gestart met als doel om bewustwording te vergroten. Het eerste deel van de campagne richt zich op de aangifte- en meldingsbereidheid. Deze campagne, 'zet een streep door discriminatie', verwijst onder andere naar een website waar duidelijk uitgelegd wordt wat burgers kunnen doen wanneer zij discriminatie ervaren. De campagne is in september 2015 van start gegaan. In deze maand zijn, mogelijk als gevolg van de campagne, bij de ADV's iets meer discriminatiemeldingen binnengekomen dan in de overige maanden.²⁵

²⁴ In deze grafiek zijn alleen de door het College afgehandelde verzoeken om een oordeel opgenomen.

²⁵ Uit Stemmingen en Koersen 2015 (RADAR).

2.6 Samenvatting

- Er is een lichte daling van het aantal meldingen bij de ADV's over de arbeidsmarkt. In 2014 ging 22,7 procent van alle meldingen over de arbeidsmarkt, in 2015 is dit gedaald naar 21,3 procent.
- Discriminatie kan leiden tot terugtrekken van de arbeidsmarkt en biedt tevens een verklaring voor de achterstand van sommige groepen op de arbeidsmarkt.
- De meeste meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt gaan over de gronden ras en leeftijd. Net als vorig jaar ervaren ouderen meer discriminatie vanwege hun leeftijd dan jongeren.
- Bij de ADV's gaat het overgrote deel van de meldingen van arbeidsmarktdiscriminatie over de werving en selectie fase: dus discriminatie die wordt ervaren bij het zoeken naar een baan.
- Verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens over arbeidsmarktdiscriminatie hebben voornamelijk betrekking op de arbeidsvoorwaarden. Dit is anders dan voorgaande jaren, toen er bij het College over de werving en selectie ook de meeste verzoeken binnen kwamen.

Hoofdstuk 3: Vluchtelingen

Politie, RADAR en andere ADV's in Oost-Brabant krijgen weinig meldingen binnen over discriminatie van vluchtelingen. Toch is het gezien de ontwikkelingen in het afgelopen jaar relevant om uitgebreid bij het onderwerp stil te staan in dit rapport. Door de uitzichtloze oorlog in Syrië vluchten veel mensen naar Europa. Nederland krijgt in 2015 veel asielverzoeken te verwerken. Door deze toestroom van asielzoekers moeten er in korte tijd opvangplekken geregeld worden. In 2015 ontstaat in veel gemeenten verzet tegen de komst van asielzoekerscentra (azc's). Op dit moment staan veel Nederlanders kritisch tegenover de opvang van vluchtelingen in ons land en is de toon van het debat erg hard. De weerstand lijkt steeds meer specifiek gericht tegen de islamitische achtergrond van het overgrote deel van de vluchtelingen. In het debat ontstaat een anti-moslim sentiment, dat ook de Nederlandse moslims raakt.

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de vluchtelingenstroom naar Nederland, het maatschappelijk klimaat in Nederland en het achterblijven van meldingen van discriminatie van vluchtelingen (onderrapportage) besproken. Hiervoor is een online *quick scan* gedaan van onder andere lokale kranten om meer inzicht te krijgen in incidenten met betrekking tot de opvang van vluchtelingen in Oost-Brabant. Op dezelfde manier is onderzoek gedaan naar positieve (burger)initiatieven in Oost-Brabant. De bevindingen van de *quick scan* worden in dit hoofdstuk besproken. Tot slot wordt de houding van Nederlanders en Brabanders ten opzichte van vluchtelingen toegelicht aan de hand van verschillende beschikbare onderzoeken.

3.1 Vluchtelingenstroom naar Nederland

In 2015 zijn in Nederland ruim 43.000 asielverzoeken behandeld, waarvan ongeveer 70 procent is toegekend. Al eerder kreeg Nederland te maken met een grote toestroom van asielzoekers (1998-2002)²⁶, maar toen was er minder ophef over dan nu het geval is. De toestroom van asielzoekers legt grote druk op verschillende instanties, zoals het Centraal Orgaan Asielzoekers (COA), VluchtelingenWerk en de politie. Agenten worden ingezet bij onder andere de identificatie van asielzoekers, extra beveiliging rondom opvanglocaties en bij demonstraties. Dit vraagt veel capaciteit van de politie.²⁷

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) komt naar voren dat de Nederlandse bevolking vreest voor spanningen in de maatschappij als gevolg van de huidige toestroom van vluchtelingen.²⁸ Uit dit onderzoek blijkt ook dat Nederlanders bang zijn dat zich onder de vluchtelingen terroristen bevinden, ook al zijn hier volgens de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) geen aanwijzingen voor. Daarnaast bestaat onvrede over het vermeende gemak waarmee vluchtelingen geld en voorzieningen krijgen waarop Nederlanders lang moeten wachten. Veel Nederlanders zijn huiverig als het gaat om het opnemen van nog meer vluchtelingen.²⁹ Dit is zorgelijk omdat juist nu de behoefte aan opvanglocaties groot is.

3.2 Maatschappelijk klimaat in Nederland

In 2015 voeren verschillende Europese landen het dreigingsniveau op nadat Parijs tweemaal wordt getroffen door een terreuraanslag waarbij veel slachtoffers vallen. De aanslagen, die later door IS worden opgeëist, hebben directe invloed op het beeld over de islam in het Westen. De gevolgen zijn ook voor de moslims in Nederland voelbaar. Er volgen acties tegen moskeeën, bijvoorbeeld in Bergen op Zoom waar de ruit van de Ulu Moskee wordt ingegooid met een baksteen. Ook voor individuen zijn er gevolgen. Het anti-moslim sentiment leidt vermoedelijk tot meer discriminatie van moslims. Onderstaand een voorbeeld van een aangifte in Eindhoven.

---

²⁶ Vluchtelingenwerk (2015): *Cijfers*

²⁷ Het Parool (2015): *Politie wil vergoeding voor 10,5 miljoen extra gemaakte kosten vluchtelingen*

²⁸ SCP (2015): *Burgerperspectieven 2015* | 3

²⁹ SCP (2015): *Burgerperspectieven 2015* | 3

Melder wordt gediscrimineerd door de burens: 'jullie moslims moeten oprotten naar hun eigen land'. Ook worden ze verantwoordelijk gehouden voor wat er in Parijs is gebeurd (registratie Politie).

Tegenover de angst en woede staan ook solidariteitsbetuigingen en oproepen voor saamhorigheid. Na de aanslagen veranderen veel mensen hun profielfoto op Facebook naar blauw-wit-rood uit respect voor de doden en nabestaanden in Frankrijk. Vertegenwoordigers van moskeeën in heel Nederland veroordelen de terroristische aanslagen. In Brabant houden moskeeën een minuut stilte voor de aanslagen in Parijs en de terreur in de wereld.

3.3 Vluchtelingendebat verhard

Ondanks de incidenten blijft het aantal discriminatieklachten bij de ADV's in Oost-Brabant na de aanslagen vrijwel stabiel. Dat neemt niet weg dat het maatschappelijk klimaat in Nederland zeker wordt beïnvloed. Geert Wilders twittert na de aanslagen *'Sluit de Nederlandse grenzen. Nu! Bescherm de Nederlandse bevolking!'*. Groepen als Identitair Verzet proberen het maatschappelijk klimaat en het vluchtelingendebat te beïnvloeden door op hun Facebookpagina berichten te plaatsen als *'Wat gaan we doen, Nederland? Gaan we stilletjes wachten tot we uitgemoord worden, of staan we op en vechten we voor ons land, ons volk, onze vrijheid?'*.

Op sociale media zijn veel berichten te vinden van Nederlanders die denken dat de aanslagen het gevolg zijn van de toestroom van vluchtelingen. Zij vinden dat er strenger gecontroleerd moet worden aan de grenzen. Dit soort berichten leidt tot veel discussies op sociale media, waarin soms erg heftige uitspraken worden gedaan. Zoals in hoofdstuk 1 beschreven kwamen er bij het Meldpunt voor Internet Discriminatie (MiND) veel meldingen binnen van discriminatie op grond van godsdienst (islam) naar aanleiding van de aanslagen in Parijs en het maatschappelijke debat over vluchtelingen. Twee voorbeelden van zijn: *'Alle asielzoekerscentra platbranden'* en *'Moslims in veewagens trappen en deporteren'*. Het tegengeluid is dat het juist aanslagen als deze zijn geweest waarom vluchtelingen huis en haard hebben verlaten en daarom welkom moeten zijn in Nederland. Deze uiteenlopende uitingen geven goed de toegenomen spanningen weer in het vluchtelingendebat.

3.4 Discriminatie van vluchtelingen

De positie van vluchtelingen is al erg kwetsbaar: deze wordt nog kwetsbaarder op het moment dat de samenleving afwijzend tegenover hen staat. Ondanks dat er nog weinig onderzoek naar is gedaan, is het aannemelijk dat vluchtelingen regelmatig te maken krijgen met (ervaren) discriminatie. Uit onderzoek van VluchtelingenWerk in 2014 blijkt dat het sterk verschilt in welke mate vluchtelingen zich welkom en thuis voelen in Nederland. Over het algemeen vinden zij het lastig om een plek in de samenleving te verwerven. Ze ervaren onprettige behandeling door hun omgeving. Bijvoorbeeld omdat ze het idee hebben als 'buitenlander' te worden benaderd, daardoor ontstaat bij hen het gevoel dat ze hier niet welkom zijn.³⁰ Bij ADV's komen echter, zoals gezegd, weinig meldingen van vluchtelingen binnen. De onderrapportage is vermoedelijk erg hoog onder deze groep; vluchtelingen zullen waarschijnlijk niet snel melding maken van discriminatie. Dit kan verklaard worden door hun beperkte kennis van de Nederlandse taal en Nederlandse wetten en procedures omtrent discriminatie. Daarnaast zoeken vluchtelingen vaak geen hulp bij (overheids)instanties, mogelijk omdat zij door de situatie in hun land wantrouwig zijn jegens deze instanties. In het belang van de integratie van vluchtelingen is het waardevol om meer inzicht te krijgen in de discriminatie van deze groep.

3.5 Lhbt-asielzoekers

Een extra kwetsbare groep onder asielzoekers zijn de Lhbt's. In oktober 2015 is het COC vaker dan normaal benaderd door asielzoekers die melden dat ze zich onveilig voelen, voornamelijk in de

³⁰ Vluchtelingenwerk Nederland (2014): *Integratiebarometer 2014. Een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland.*

noodopvang. Volgens het COC zijn de meldingen slechts het topje van de ijsberg, omdat het voor asielzoekers een flinke stap is om te melden bij een maatschappelijke organisatie (zoals is toegelicht in bovenstaande alinea).³¹ In december vraagt minister Bussemaker middels een brief aan de regenbooggemeenten (in Oost-Brabant: Den Bosch, Eindhoven, Helmond en Oss) de aandacht voor het oprichten van *safe houses* voor LHBT-asielzoekers. Aanleiding zijn verschillende signalen van pesterijen, discriminatie en bedreigingen van LHBT-asielzoekers. Het COC roept gemeenten op om deze *safe houses* daadwerkelijk in te richten.³² Daarnaast wil het COC dat er in (nood-) opvanglocaties ook een vertrouwenspersoon wordt ingesteld die klachten van deze (en andere) kwetsbare groep(en) kan behandelen.

3.6 Opvang van vluchtelingen in Oost-Brabant

In 2015 ontstaat veel lokaal verzet tegen (grote) opvanglocaties voor asielzoekers. Ook in een aantal gemeenten in Oost-Brabant wordt fel geprotesteerd tegen de komst van asielzoekerscentra. In Heesch (gemeente Bernheze) neemt het protest extreme vormen aan: op de plaats waar een azc moet komen worden twee dode varkens gevonden, waarvan één opgehangen. Er zijn ook spandoeken opgehangen met 'Volk zegt nee tegen azc' en '500 is te veel'. Veel buurtbewoners sluiten zich niet aan bij dit verzet: ze zijn niet per se tegen een azc, maar over het algemeen wel tegen zo'n groot centrum voor tien jaar. De sfeer in Heesch wordt in de loop van januari 2016 grimmig: sommige personen moeten beveiligd worden door de politie. Een beslissing over de definitieve komst (en grootte) van een azc in Heesch moet nog genomen worden. Ook in Oss zijn er incidenten jegens vluchtelingen. Een huis waar een vluchtelingengezin woont wordt beklad met 'geen vluchtelingen' en 'eigen volk eerst'. Zoals te lezen in onderstaand voorbeeld worden er in de gemeente Sint-Michielsgestel pamfletten met soortgelijke teksten aangetroffen.

Medewerkers van de gemeente Sint-Michielsgestel troffen bij de opening van het gemeentehuis handgeschreven pamfletten op de ruiten rond de ingang van het gemeentehuis. De teksten richten zich tegen de komst van vluchtelingen in Sint Michielsgestel: "eigen Volk eerst" en "veiligheid voorop" (registratie Politie).

Beide incidenten zijn gemeld bij de politie. In Oirschot zijn veel negatieve geluiden: er wordt een stichting opgericht tegen de komst van een azc voor 600 asielzoekers. Bewoners verzamelen handtekeningen en demonstreren tegen de komst van het azc. Uiteindelijk stemmen slechts twee van de zeven politieke partijen voor het azc, waardoor het plan voor een azc in Oirschot officieel van de baan is.

De aandacht in de media voor bovenstaande protesten schetst een eenzijdig beeld: in veel gemeenten verloopt de opvang van asielzoekers namelijk probleem- en geruisloos. Bijvoorbeeld in Cranendonck, een gemeente met ongeveer 20.000 inwoners en de enige gemeente in Nederland waar twee azc's zijn gevestigd. Eén azc biedt ruimte aan 250 bewoners, de andere heeft capaciteit voor 1700 bewoners, waarvan 200 in de noodopvang. Toen het eerste azc in Cranendonck gevestigd werd, in 2009, waren er ook negatieve geluiden. Afgaand op informatie uit de media zijn er nu geen klachten meer. Ook in Heesch zijn er niet alleen negatieve reacties op de komst van vluchtelingen. Na het incident met de dode varkens en het protest, richtten bewoners de Facebookpagina 'Vluchtelingen welkom in Oss en Heesch' op. Als het azc er eenmaal is, wil de initiatiefneemster de Facebookgroep inzetten als contactmiddel tussen lokale bevolking en de vluchtelingen. Bijvoorbeeld om de vluchtelingen te helpen met kleine problemen en ze in contact te laten komen met 'de maatschappij'.

³¹ <http://www.coc.nl/politiek-2/coc-luidt-noodklok-over-veiligheid-lhbt-asielzoekers>

³² <https://www.coc.nl/politiek-2/bussemaker-brengt-safe-houses-lhbt-asielzoekers-onder-aandacht-gemeenten>

3.7 Positieve (burger)initiatieven in Oost-Brabant

Om meer inzicht te krijgen in positieve (burger)initiatieven is een *quick scan* gedaan. Hiervoor is gebruik gemaakt van online research, onder andere door op Google zoektermen te gebruiken als 'burgerinitiatieven vluchtelingen Brabant'. Verder zijn online lokale kranten en sociale media gescreend op positieve initiatieven. Het is belangrijk om te benadrukken dat dit overzicht niet allesomvattend is. Initiatieven in kleine gemeenten blijven door deze manier van onderzoek doen mogelijk onderbelicht, omdat op internet meer informatie te vinden is over grote steden. Hier dient met de interpretatie van dit stuk rekening mee gehouden te worden. Door middel van uitgebreider research zouden er namelijk andere positieve initiatieven gevonden kunnen worden.

In Oost-Brabant zijn meerdere burgerinitiatieven gestart om vluchtelingen te helpen. De bereidheid om te helpen bij de opvang van asielzoekers in Nederland is erg groot. Organisaties die zich inzetten voor asielzoekers, zoals Vluchtelingenwerk en het COA, hebben eerder vrijwilligers te veel dan te weinig. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen initiatieven die bijdragen aan de opvang en/of het welzijn van de vluchtelingen in Nederland, en initiatieven die gericht zijn op het verzamelen van goederen voor vluchtelingen buiten Nederland, bijvoorbeeld in Calais.

Een voorbeeld van een initiatief voor de vluchtelingen in Nederland zijn de Facebookpagina's die in meerdere steden in Oost-Brabant zijn opgezet om burgers die iets willen doen voor de vluchtelingen bij elkaar te brengen. In Eindhoven is er de pagina 'Eindhoven verwelkomt vluchtelingen'. Een organisatie die zich vooral richt op de vluchtelingen buiten Nederland en actief is in meerdere steden in Oost-Brabant, is 'Doneerjedeken.org'. Brabanders kunnen bijvoorbeeld in Den Bosch en Deurne matrassen, dekbedden en kussens afleveren. Deze worden vervolgens naar het Franse Calais gebracht. In Eindhoven kunnen spullen als kleding, tenten en schoenen gedoneerd worden via de organisatie 'hulpkaravaanGriekenland.nl'.

Naast deze organisaties dragen ook veel particulieren hun steentje bij. Bijvoorbeeld Marty Wezer uit Den Bosch: begin 2015 opende hij een gastvrij honk met als doel om jongeren op het rechte pad te houden. Inmiddels is de plek ook populair onder asielzoekers: elke dag halen Marty en zijn vrijwilligers ongeveer 25 vluchtelingen op uit het azc in Rosmalen. Een ander initiatief in Den Bosch is van Yassine Belghanch: 'Het azc Muziek-initiatief'. Hij zamelt muziekinstrumenten in voor asielzoekers. De bedoeling was om een muziekhoek te creëren in het azc in Rosmalen. De actie is echter zo'n succes, dat in meerdere azc's een muziekhoek kan worden ingericht. Joep Kolijn uit Eindhoven heeft zijn garage ingezet als inzamelpunt en haalde allerlei goederen op. De ingezamelde spullen worden naar Calais gebracht. Op 23 december werd er in Den Bosch een speciale kerstrun gehouden om hardloopkleding- en schoenen in te zamelen voor vluchtelingen. Dit was op initiatief van Iris Wubben, lid van de Running Junkies.

3.8 Brabanders zijn relatief gastvrij

Twee derde van de Nederlanders ziet de opvang van asielzoekers als 'onze morele plicht'³³. 75 procent van de Nederlanders vindt dat vluchtelingen naar Nederland mogen komen. Onder Brabanders ligt dit percentage hoger, namelijk 80 procent.³⁴ Uit onderzoek van I&O Research blijkt tevens dat een meerderheid van de Nederlanders een vestiging van een azc in hun gemeente acceptabel vindt. Een goede balans tussen de aantallen asielzoekers en de dorps- of stadsgrootte is daarvoor een belangrijke voorwaarde.³⁵ Het is lastig dat er geen formule bestaat voor die ideale balans. Voor de een is de grens eerder bereikt dan voor de ander. 55 procent van de Brabanders is voorstander van het opnemen van vluchtelingen in de eigen gemeente. 42 procent van de Brabanders heeft geen bezwaar tegen de komst van een azc in de buurt. 37 procent heeft hier wel bezwaar tegen en 21 procent heeft geen mening.

³³ I&O Research (2015): *Opvang van asielzoekers*.

³⁴ PON (2015): *Vluchtelingenvraagstuk: mening van Brabanders*.

³⁵ I&O Research (2015): *Opvang van asielzoekers*

Uit een landelijk rapport van het SCP blijkt dat Nederlanders die in de buurt van een azc wonen positiever zijn over de komst van een azc (46 procent acceptabel) dan degenen die niet in de buurt van een azc wonen (36 procent acceptabel). Ditzelfde geldt voor de verwachting ten aanzien van overlast. 49 procent van de inwoners van een gemeente zonder azc verwacht overlast als er een azc komt. Hier tegenover staat dat vijftien procent van de omwonenden van een azc daadwerkelijk overlast ervaart.³⁶ Hieruit kan geconcludeerd worden dat er veel onterechte angst en ophef is over de komst van een azc. Dit kan voortkomen uit het gevoel dat men geen inspraak heeft over de komst van een azc. Om weerstand te voorkomen is het voor gemeenten daarom belangrijk om burgers goed en op tijd te informeren.

Brabanders vinden dat vooral de overheid verantwoordelijk is voor het in goede banen leiden van de opvang van vluchtelingen. Echter, het vertrouwen in de overheid is laag: slechts 28 procent denkt dat het lukt om de komst van vluchtelingen in goede banen te leiden. Brabanders hebben ook zorgen naar aanleiding van de komst van vluchtelingen. Zo voelt 35 procent zich onveilig door de toename van het aantal vluchtelingen. 45 procent ervaart dit niet, en 20 procent weet het niet. Maar liefst 69 procent van de Brabanders maakt zich zorgen over de komst van IS-aanhangers. 55 procent is bang dat er minder plek is voor Nederlanders op de arbeidsmarkt. Tot slot maakt 53 procent zich zorgen over de negatieve uitlatingen die worden gedaan over vluchtelingen.⁵

3.9 Samenvatting

- Politie, RADAR en andere ADV's in Oost-Brabant krijgen weinig meldingen binnen over discriminatie van vluchtelingen. Toch is het een belangrijke groep om aandacht aan te besteden, omdat de toon van het vluchtelingendebat erg hard is. Het is denkbaar of zelfs aannemelijk dat vluchtelingen regelmatig te maken krijgen met discriminatie.
- Gevolgen van de aanslagen in Parijs en de verharding van het vluchtelingendebat zijn ook voelbaar voor moslims in Nederland. Onder andere uit de toename van het aantal meldingen bij MiND komt naar voren dat er sprake is van een anti-moslimsentiment.
- De aandacht voor de protesten tegen azc's in de media schetst een eenzijdig beeld: in veel Oost-Brabantse gemeenten verloopt de opvang van asielzoekers namelijk probleem- en geruisloos.
- Brabanders zijn relatief gastvrij: 80 procent vindt dat vluchtelingen naar Nederland mogen komen.
- In Oost-Brabant zijn meerdere burgerinitiatieven gestart om vluchtelingen te helpen. De bereidheid om te helpen bij de opvang van asielzoekers in Nederland is erg groot.
- Er is veel angst en ophef over de komst van een azc. Dit kan voortkomen uit het gevoel dat men geen inspraak heeft over de komst van een azc. Om weerstand te voorkomen is het voor gemeenten daarom belangrijk om burgers goed en op tijd te informeren.
- Brabanders vinden dat vooral de overheid verantwoordelijk is voor het in goede banen leiden van de opvang van vluchtelingen. Echter, het vertrouwen in de overheid is laag: slechts 28 procent denkt dat het lukt om de komst van vluchtelingen in goede banen te leiden.

---

³⁶ I&O Research (2015): *Opvang van asielzoekers*.

Hoofdstuk 4: Lhbt-discriminatie

4.1 Inleiding

Van de Nederlandse bevolking is 6 procent lesbisch, homoseksueel of biseksueel. Dit zijn ruim een miljoen mensen. Daarnaast zijn er naar schatting ongeveer 850 transgenders in Nederland.³⁷ Daarnaast zijn er mensen met homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens, die daar in hun dagelijks leven geen uiting aan geven.³⁸

Over het algemeen is de Nederlandse bevolking tolerant ten opzichte van lhbt's (Lesbiennes, Homoseksuelen, Biseksuelen en Transgenders). De opvatting dat homo's en lesbiennes mogen leven zoals zij willen wordt door bijna alle Nederlanders (92%) gesteund. Echter, als het gaat om gedragsuitingen van lhbt's in het openbaar wordt de tolerantie minder groot. 35 procent van de Nederlandse bevolking vindt het bijvoorbeeld aanstootgevend als een mannenkoppel elkaar zoent. Bij een man-vrouw koppel is dit maar 12 procent.³⁹ De acceptatie verschilt verder sterk onder specifieke groepen: jongeren, religieuze mensen, 70-plussers en etnische minderheden zijn het minst tolerant als het gaat over lhbt's.

Uit onderzoek blijkt dat 25 procent van de homoseksuele mannen en lesbische vrouwen last heeft van negatieve reacties in de openbare ruimte.⁴⁰ Bij transgenders ligt dit percentage nog hoger: bijna 40 procent. LHB-volwassenen zijn tevens vaker slachtoffer van een misdrijf dan heteroseksuelen en zij voelen zich onveiliger in hun eigen wijk (CBS, 2013). LHB-jongeren worden een stuk vaker gepest dan hetero-leerlingen (Beusekom et al. 2012).

Tot slot blijkt uit onderzoek dat negatieve reacties op de seksuele gerichtheid van lhbt's in verband kunnen worden gebracht met een slechte gezondheid en welzijn. Zo hebben lhbt's vaker last van psychische klachten dan de rest van de bevolking, bijvoorbeeld gevoelens van eenzaamheid en depressie (Kuyper en Lisdonk 2015). Vanwege bovenstaande redenen is het belangrijk om aandacht te besteden aan de discriminatie van lhbt's.

Meldingen over discriminatie van lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen worden geregistreerd als discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Bij transgenders gaat het om de discriminatiegrond van geslacht. We lichten in dit hoofdstuk eerst de meldingen over lhb's (Lesbiennes, Homoseksuelen en Biseksuelen) toe en zullen daarna ingaan op discriminatie van transgenders.

4.2 Discriminatie van lhb's

In 2015 kwamen er 13 meldingen binnen bij de ADV's van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Dit is een daling van 10 meldingen ten opzichte van 2014. Echter, in Oost-Brabant komen in vergelijking met de landelijke cijfers relatief veel meldingen binnen op grond van seksuele gerichtheid. Landelijk betrof 4,2 procent van alle meldingen seksuele gerichtheid; in Oost-Brabant ligt dit percentage op 7,4.

---

³⁷ Geerdinck, M., L. Muller, C. Verkleij & C. van Weert (2011) *Transseksuelen in Nederland: Is er Sprake van Ongelijkheid?* Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

³⁸ Zie: <https://www.movisie.nl/sites/default/files/LHBT-feiten-cijfers.pdf>

³⁹ Kuyper, L. (2015a). Wel trouwen, niet zoenen. De houding van de Nederlandse bevolking tegenover lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen 2015. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

⁴⁰ Kooiman, N. & Keuzenkamp, S. (2012) Veilig over straat? IN Keuzenkamp, S., Kooiman, N., Lisdonk, J. van (2012). Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Tabel 2. Gemeenten met meldingen en over seksuele gerichtheid bij de ADV's.

Gemeente	Aantal meldingen
Eindhoven	1
Helmond	3
Nuenen	1
Oss	1
's-Hertogenbosch	6

Zoals is te zien in tabel 1 zijn de meldingen over seksuele gerichtheid bij de ADV's verspreid over slechts enkele gemeenten. Opvallend is het relatief grote aantal meldingen in Den Bosch: dit betreft de helft van de meldingen op grond van seksuele gerichtheid in de politie-eenheid Oost-Brabant. Den Bosch is één van de regenbooggemeenten in Oost-Brabant. In deze gemeente is meer aandacht voor discriminatie van lhbt's. Een groot aantal meldingen betekent niet altijd dat er ook meer discriminatie is: meer aandacht voor discriminatie kan ook een verklaring bieden. In vergelijking met andere regenbooggemeenten valt Den Bosch echter wel op. In paragraaf 5.4 wordt verder ingegaan op de regenbooggemeenten in Oost-Brabant.

Politieregistraties met de grond seksuele gerichtheid zijn verdeeld over ongeveer driekwart van de gemeenten in Oost-Brabant. In 2015 zijn er bij de politie 97 registraties van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Dit is 27 procent van alle politieregistraties van discriminatie. In 2014 waren er 99 incidenten geregistreerd. Een reden voor het relatief hoge aantal registraties bij politie is dat dit ook registraties omvat van incidenten waarbij 'homo' als willekeurig scheldwoord is gebruikt en dus niet vanwege de (vermeende) homoseksualiteit van het slachtoffer.

Bij het college kwamen in 2014 vanuit Oost-Brabant twee verzoeken om oordeel binnen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid.⁴¹ Waarvan één verzoek ging over goederen en diensten, bij het tweede verzoek is er geen terrein bekend.

Casus: oordeel 2014-94

Een man huurt een woning van Woningbouwvereniging "Volksbelang". De man klaagt bij Volksbelang over zijn burens. In een mail aan de woningbouwvereniging schrijft hij dat de buurman heeft gezegd: "Ik zorg er wel voor dat jullie flikkers hier vertrekken" en "Homo's zijn kutvolk". Ook geeft hij aan dat hij en zijn vriend zijn aangevallen door de buurman. Volksbelang neemt de klacht van de man in behandeling. Volksbelang praat met de burens die zouden discrimineren en doet onderzoek in het wooncomplex. Volksbelang draagt het dossier dan over aan 'Team Woonoverlast'. Doordat Volksbelang de klacht niet zorgvuldig heeft onderzocht is er een niet te verwaarlozen kans dat wel sprake is (geweest) van discriminatie. Daartegen heeft de woningbouwvereniging nu geen stappen ondernomen.

Oordeel College

Het College voor de Rechten van de Mens spreekt als zijn oordeel uit dat Woningbouwvereniging "Volksbelang" jegens de man verboden onderscheid heeft gemaakt op grond van homoseksuele gerichtheid door niet te hebben zorggedragen voor een discriminatievrije woonomgeving.

De meeste meldingen bij de ADV's gaan over collectieve voorzieningen (3 meldingen) en de openbare ruimte (3 meldingen). Andere terreinen waar één of twee meldingen over binnen kwamen zijn arbeidsmarkt, buurt/wijk, media/reclame en onderwijs. De meest voorkomende vorm is vijandige

⁴¹ Cijfers over 2015 zijn nog niet beschikbaar.

bejegening (8 meldingen). De overige meldingen gingen over omstreden behandeling of was de wijze van discriminatie onbekend.

De meldingen over het terrein collectieve voorzieningen gaan over vijandige bejegening, maar zijn verder divers. Dit illustreren de volgende twee voorbeelden:

De melder krijgt goederen thuisbezorgd door een welzijnsinstelling. De bezorger was erg bot en onbeleefd en heeft ook dingen kapot gestoten. Melder heeft het gevoel ongelijk behandeld te worden op grond van zijn homoseksualiteit. Hij heeft een klacht ingediend bij de welzijnsinstelling (registratie RADAR).

Melding over bot en denigrerend optreden van stadswachten bij een homo-ontmoetingsplek. Zij deden uitspraken zoals 'jullie soort' (registratie RADAR).

Meldingen over de openbare ruimte hebben vaak betrekking op vijandige bejegening in de vorm van beledigingen en scheldpartijen op straat. Dit beeld wordt ook bevestigd in een onderzoek van het SCP, waaruit blijkt dat discriminatie van lhb'ers in de openbare ruimte vooral gaat om discriminatoire scheldpartijen op straat en in het verkeer. Uit ditzelfde onderzoek blijkt tevens dat maar liefst 30 procent van de lhb'ers discriminatie ervaart in de openbare ruimte. Het gaat voornamelijk om homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Biseksuelen ervaren in mindere mate discriminatie in de openbare ruimte.⁴²

Melder gaat regelmatig met partner naar een ontmoetingsplek in een park. Geregeld worden zij door andere bezoekers van het park uitgescholden: 'ze moesten jullie allemaal doodmaken', 'vieze vuile flikkers rot op' etc. (registratie RADAR).

Discriminatie van werknemers met een publieke taak

Werknemers met een publieke taak hebben vaak te maken met verbaal of fysiek geweld, ze worden uitgescholden, bespuugd of aangevallen. Ze werken voor organisaties in dienst van de overheid of voeren taken uit namens de overheid. Denk aan politieagenten, ambulancepersoneel en medewerkers in het openbaar vervoer, maar ook aan docenten en stadswachten.

NS conducteur van Turkse afkomst wordt bedreigd en beledigd door zwartrijder die o.a. zegt tegen de conducteur: "klootzak, teringlijder, kanker buitenlander, ik maak je af" (registratie politie).

Dit incident gaat over een NS conducteur, maar het overgrote deel van de incidenten betreft politieagenten. In totaal zijn er in de eenheid Oost-Brabant 49 incidenten tegen werknemers met een publieke taak geregistreerd. Het gaat in alle gevallen om belediging, waarbij woorden als 'homo' en 'jood' als scheldwoord worden gebruikt. Over deze registraties is geen nadere informatie beschikbaar, maar uit de casuïstiek van voorgaande jaren blijkt dat het hier zeer vaak gaat om 'ongerichte' scheldpartijen, waarbij het niet aannemelijk is dat de dader ervan uit gaat dat de agent daadwerkelijk homoseksueel of joods is. Toch is het goed om stil te staan bij incidenten gericht tegen deze werknemers; zij verrichten immers een belangrijke publieke taak voor de samenleving.

In de politieregistraties komt belediging het meest voor: 77 van de 97 registraties betreffen belediging. Dit kan gaan om een uit de hand gelopen incident waarbij vervolgens gescholden wordt. Hierbij wordt 'homo' vaak gebruikt als scheldwoord. Echter, ook incidenten die specifiek gericht zijn tegen homoseksuelen komen voor.

⁴² Andriessen, I., Fernee, H. en Wittebrood, K. (2014), *Ervaren discriminatie in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Melder meldt de ontvangst van discriminerende homo haat brieven. Het is de melder onbekend wie deze brieven heeft verstuurd (registratie politie).

Bedreiging, uitsluiting en vernieling komen in veel mindere mate voor in de registraties dan belediging. Onderstaand een voorbeeld waarbij ook sprake is van bedreiging.

Dader riep naar slachtoffer dat zij een vuile pot is en uitte bedreigingen als 'ik maak je af' en 'ik maak je kapot' (registratie politie).

4.3 Transgenders

Uit onderzoek van het SCP blijkt dat 38 procent van de transgenders in het jaar voorafgaand aan het onderzoek negatief zijn bejegend. Dit komt het meest voor in de openbare ruimte.⁴³ Uit ditzelfde rapport blijkt ook dat maar liefst 87 procent van degenen die negatieve reacties kregen op hun genderidentiteit hier geen melding of aangifte van heeft gedaan. Zelfs bij ernstige incidenten zoals bedreiging, seksuele intimidatie en fysiek geweld deed de meerderheid (84 procent) dit niet. De onderrapportage van discriminatie van transgenders is dus erg hoog. Bij RADAR kwamen 2 meldingen binnen van discriminatie van een transgenders.⁴⁴ Deze meldingen gaan over de weigering van bedrijven om persoonsgegevens aan het geslacht aan te passen, iets wat zij sinds een wetswijziging in 2014 verplicht zijn te doen wanneer daarom verzocht wordt.⁴⁵

4.4 Beleid tegen lhbt-discriminatie

Landelijk zijn er 42 regenboogsteden. Deze gemeenten spreken zich uit tegen LHBT-discriminatie en zetten zich actief in om de acceptatie van lhbt's te verbeteren. In Oost-Brabant zijn 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Helmond en Oss regenbooggemeenten. Vooroordelen, pesten en discriminatie worden op lokaal niveau aangepakt, met als doel dat lhbt's zich veilig voelen. In 2017 willen alle regenbooggemeenten LHBT-emanipatie duurzaam hebben vastgelegd in hun lokale beleid (zij worden hierbij ondersteund door Movisie). Gemeente Oss is hier al actief mee bezig: *'In de periode 2015-2017 hebben we als doel de activiteiten en doelgroepen van de afgelopen jaren te blijven ondersteunen, zoals een uitbreiding van de website Zo doen we dat in Oss, het voortzetten van het project De Roze loper en de activiteiten rond Dolle Dinsdag op de kermis in Oss. Hierbij is het streven om deze projecten steeds minder financieel te ondersteunen, maar juist te zoeken naar ruimte binnen de eigen organisaties, zodat de activiteiten ook na de subsidieperiode voort blijven gaan.'*

De gemeenten Eindhoven en Helmond werken samen bij de uitvoering van hun LHBT-beleid. Het doel op dit moment is voornamelijk het verbeteren van het schoolklimaat rondom seksuele diversiteit op alle basis en VO-scholen. Zij willen dit bereiken door scholen te ondersteunen bij de invulling van het thema seksuele diversiteit. In Eindhoven ligt de focus ook op het bestrijden van discriminatie, intimidatie en geweld tegen lhbt's op alle terreinen (school, straat, werk etc.). Zij moeten zich veiliger voelen en weerbaarder zijn. Daarnaast is het bevorderen van het welbevinden een bijkomend doel.

In Den Bosch is het doel van het beleid de veiligheid, zichtbaarheid en acceptatie van lhbt's vergroten en seksuele diversiteit bespreekbaar maken onder verschillende groepen in de samenleving. Er is bijvoorbeeld een onderwijsplan ontwikkeld met passende activiteiten voor elk leerjaar en niveau. Daarnaast is er specifiek aandacht voor lhbt's in het Integraal Veiligheidsplan, het discriminatiebestrijdingsbeleid en in de sport.

⁴³ Keuzenkamp, S. (2012) *Worden wie je bent*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

⁴⁴ Van de andere ADV's zijn hier over geen gegevens bekend.

⁴⁵ Op 1 juli 2014 heeft er een wetswijziging plaatsgevonden voor transgenders. Daardoor krijgen Nederlandse transgenders de mogelijkheid om, vanaf de leeftijd van 16 jaar, hun geslacht te wijzigen in het geboorteregister zonder daarvoor eerst medische transitie te hoeven ondergaan. Het gaat om een wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens. Bedrijven zijn dus verplicht de persoonsgegevens aan te passen.

4.5 Samenvatting

- De Nederlandse bevolking is over het algemeen tolerant ten opzichte van lhbt's.
- 25 procent van de lhb's heeft last van negatieve reacties in de openbare ruimte, van de transgenders is dit zelfs 40 procent.
- Bij de ADV's zijn in 2015 13 meldingen gedaan van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Dit is een daling van 10 meldingen ten opzichte van 2014.
- In 2015 komen bij de ADV's twee meldingen binnen van transgenders.
- Het overgrote deel van de transgenders (87 procent) doet geen aangifte of melding van negatieve reacties, zelfs niet als dit ernstige incidenten betreft (84 procent). De onderrapportage is dus erg hoog onder deze groep.
- In Oost-Brabant worden, ondanks een daling, in vergelijking met landelijke cijfers nog steeds relatief veel meldingen gedaan bij ADV's over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid.
- Bij de politie heeft 25 procent van de discriminatie-incidenten betrekking op grond van seksuele gerichtheid. Het aantal registraties is in 2014 en 2015 ongeveer gelijk.
- Opvallend is dat ongeveer de helft (6) van de meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid in de gemeente 's-Hertogenbosch is geregistreerd.
- Bij de ADV's gaan veel meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid over collectieve voorzieningen en openbare ruimte. Van de door de politie geregistreerde incidenten is niet bekend op welk terrein zij zich voordeden.
- De meldingen bij de ADV's betreffen vooral vijandige bejegening. De registraties bij de politie betreffen vooral belediging.
- In Oost-Brabant zijn vier regenbooggemeenten: 's-Hertogenbosch, Oss, Helmond en Eindhoven.

LITERATUURLIJST

- Abaâziz, I. (2016). *Jaarrapport 2015*. Meldpunt Islamofobie.
- Andriessen, I., Fernee, H., & K. Wittebrood (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Andriessen, I., Nievers, E. & J. Dagevos (2012). *Op achterstand: Discriminatie van niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt* Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau
- Asscher, L.F. (2015) *Kamerbrief: Voortgangsrapportage Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie* Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Beusekom, G. van, Roodenburg, S.C. & Bos, H.M.W. (2012). De rol van seksuele aantrekking tot hetzelfde geslacht en gender non conformiteit in relaties van adolescenten met leeftijdgenoten. In: *Kind en Adolescent*, 33, 251-263, doi:10.1007/s12453-012-0031 3.
- Dekker, P., Houwelingen, van, P., & Meer, van der, T. (2015): *Burgerperspectieven 2015* | 3. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dinsbach, W., Silversmith, J., Schaap, E., Janss, F., & Mink, I. (2016). *Kerncijfers 2015. Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen*. Landelijke Vereniging tegen Discriminatie, 21 maart 2016.
- Drie, K., van, Schriemer R., & Walz, G. (2015). *Anoniem Solliciteren: Effectief Tegen Arbeidsmarktdiscriminatie?* Rotterdam: RADAR/Art.1.
- Geerdinck, M., L. Muller, C. Verkleij & C. van Weert (2011). *Transseksuelen in Nederland: Is er sprake van ongelijkheid?* Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Het Parool (2015). *Politie wil vergoeding voor 10,5 miljoen extra gemaakte kosten vluchtelingen*. Geraadpleegd op 8 maart 2016, van <http://www.parool.nl/binnenland/politie-wil-vergoeding-voor-10-5-miljoen-extra-gemaakte-kosten-vluchtelingen-a4206065/>.
- Kanne, P., Kranenburg, L.K., & Rosema, M. (2015). *Opvang van Asielzoekers*. Enschede: I&O Research.
- Keuzenkamp, S. (2012). *Worden wie je bent. Transgenders in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Keuzenkamp, S. & Kuyper, L. (2013). *Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kooiman, N., & Keuzenkamp, S. (2012). *Veilig over straat?* IN Keuzenkamp, S., Kooiman, N., Lisdonk, J. van (2012). *Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper, L. (2015a). *Wel trouwen, niet zoenen. De houding van de Nederlandse bevolking tegenover lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen 2015*. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.
- Panteia (2015). *Discriminatie in de wervings- en selectiefase. Resultaten van 'virtuele' praktijktests*.

RADAR (2015). *Stemmingen en Koersen: Discriminatie in 2015, een overzicht in vogelvlucht*
Rotterdam: RADAR.

Vluchtelingenwerk Nederland (2014): *Integratiebarometer 2014. Een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland.*

Vluchtelingenwerk (2015): *Cijfers*. Geraadpleegd op 14 maart 2016, van
<http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers>

BIJLAGE 1 TOELICHTING OP GEBRUIKTE BRONNEN EN GEGEVENS IN DIT RAPPORT

Deze bijlage bevat een toelichting op de bronnen waaruit voor dit rapport is geput. Daarbij wordt ingegaan op de aard van de informatie en de interpretatie van deze gegevens.⁴⁶

1. Klacht- en incidentregistraties

In Nederland zijn er diverse officiële instanties die de taak hebben om meldingen, klachten, incidenten of zaken van discriminatie te registreren, zoals de politie, het Openbaar Ministerie (OM), het College voor de Rechten van de Mens, antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) en Meldpunt Internet Discriminatie (MiND). Daarnaast zijn er belangenorganisaties die discriminatieklachten registreren (bijv. COC, Transgender Netwerk Nederland, CIDI), organisaties die zich op een specifiek terrein richten (Meldpunt Discriminatie Internet (MDI)) en meer generieke klachtinstanties zoals de Nationale Ombudsman of de klachtcommissie van een instelling.

In dit rapport zijn klacht- en incidentregistraties, voor zover regionaal beschikbaar, kwantitatief opgenomen. Daarnaast zijn enkele casusbeschrijvingen toegevoegd.

Vergelijkbaarheid van klacht- en incidentregistraties

De gegevens van instanties die klacht- en incidentregistraties over discriminatie bijhouden zijn niet gelijksoortig en kunnen daarom niet bij elkaar worden opgeteld. Instanties hebben verschillende uitgangspunten, taken en procedures en hun registraties zijn hierop ingericht. Dit betekent dat zij andere typen situaties registreren en andere categorieën hanteren in hun registratiesystemen. Daarnaast zijn er verschillen tussen de gebruikte definities van bepaalde termen en tussen registratieprotocollen. De informatie uit de verschillende hier gebruikte bronnen dient daarom als complementair te worden gezien.

1.1 Meldingen en klachten bij een antidiscriminatievoorziening (ADV)

Mensen die discriminatie hebben ervaren of hebben waargenomen kunnen hiervan melding maken of een klacht indienen bij een ADV. Sinds de introductie van de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen (Wga) in 2009 dient elke gemeente zijn burgers toegang te bieden tot een ADV en de ontvangen meldingen jaarlijks te rapporteren aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Meldingen en klachten bij ADV's betreffen allerlei discriminatiegronden. Daarbij kan het zowel om gronden gaan die wettelijk zijn vastgelegd in het strafrecht of de gelijkebehandelingswetgeving (bijvoorbeeld ras of seksuele gerichtheid), als om gronden die niet in de wet zijn opgenomen (zoals uiterlijk). Meldingen kunnen betrekking hebben op een incident of situatie die tegen een persoon is gericht (de melder of iemand anders). Maar ook op een gebeurtenis die niet tegen specifieke personen is gericht, zoals een artikel in de media of een regeling die voor een bepaalde groep nadelig uitpakt. Bij de registratie van meldingen en klachten bij ADV's staat het perspectief van de melder centraal. Van de geregistreerde meldingen en klachten bij een ADV is niet per definitie juridisch of objectief aangetoond dat er sprake was van discriminatie.

RADAR registreert meldingen en klachten in LBAnet. Alle klachten en meldingen worden geregistreerd, tenzij onvoldoende gegevens beschikbaar zijn of de melding geen betrekking heeft op (ervaren) discriminatie. Klachten en meldingen bij RADAR, Sociom, LEVgroep en Lumens zijn in dit rapport opgeteld en onder de verzamelnaam 'meldingen' gebruikt in tabellen en grafieken. Als medewerkers van RADAR (of een andere ADV) op een personeelsadvertentie stuiten die mogelijk discriminerend is, wordt dit ook geregistreerd (en het bedrijf geïnformeerd over de wetgeving op dit gebied). De personeelsadvertenties worden niet structureel gescreend. Over deze registraties wordt

---

⁴⁶ Voor een uitgebreidere toelichting op discriminatiegegevens zie: Dinsbach, W. en Van Bon, S. (2012) *Gegevens en informatie over discriminatie: Onderzoeksmethodes en beschikbare bronnen in Nederland*, Rotterdam: Art.1, kenniscentrum discriminatie Nederland.

in dit rapport afzonderlijk gerapporteerd onder vermelding van registraties eigen screening. RADAR registreert meldingen en klachten van inwoners in de politie-eenheid Oost-Brabant ook als de situatie waarop de melding betrekking heeft buiten die politie-eenheid plaatsvond.

1.2 Incidenten geregistreerd door de politie

Discriminatie kan strafbaar zijn. In het strafrecht komt discriminatie op twee manieren voor: enerzijds zijn er de specifieke discriminatieartikelen, waarin discriminatoire uitlatingen (137c t/m e Sr) en discriminerende uitsluiting strafbaar zijn gesteld (137g en 429quater Sr). Anderzijds kan er bij commune ('gewone') delicten (zoals mishandeling, brandstichting of bedreiging) sprake zijn van een discriminatoir aspect. Een mishandeling of brandstichting kan bijvoorbeeld gepleegd zijn met een discriminatoir motief.

Slachtoffers, getuigen of mensen die weet hebben van een incident waarbij discriminatie in het spel was, kunnen hiervan melding of aangifte doen bij de politie. Ook kunnen politiefunctionarissen uit eigen beweging proces-verbaal opmaken, wanneer zij getuige of zelf slachtoffer van discriminatie zijn.

Alle meldingen en aangiften die de politie ontvangt en die mogelijk discriminatie betreffen zoals vastgelegd in het strafrecht, worden in principe geregistreerd. De Aanwijzing Discriminatie van het Openbaar Ministerie verplicht de politie bovendien om alert te zijn op eventuele discriminatoire aspecten bij commune delicten en ook deze te registreren.⁴⁷ Politieagenten registreren meldingen en aangiften in het bedrijfsprocessensysteem BVH.

Sinds 2014 doorzoekt de nationale politie de BVH landelijk naar incidenten met een (mogelijk) discriminatoir karakter, zodat hierover gerapporteerd kan worden. Dit wordt gedaan met behulp van een zoekprogramma dat, aan de hand van een reeks queries (zoekopdrachten), mogelijk relevante aangiften en meldingen uit de BVH haalt. Materiedeskundigen van de nationale politie screenen de resultaten van deze queries, om het kaf van het koren te scheiden. Niet elke zaak die met de query wordt gevonden heeft namelijk daadwerkelijk met discriminatie te maken. De discriminatiezaken worden door de materiedeskundigen van aanvullende informatie voorzien over de discriminatiegrond, de wijze van discriminatie en of het doelwit een werknemer met een publieke functie betrof. Voor dit rapport heeft de nationale politie gegevens aangeleverd over zowel 2015 als 2014. De aantallen die in dit rapport zijn opgenomen voor het jaar 2014, wijken af van de cijfers in het rapport van vorig jaar. In het rapport van vorig jaar (over 2014) zijn de per eenheid samengestelde zaaksoverzichten gebruikt waarbij met een andere query en een niet uniforme aanpak van de screening is gewerkt. De landelijke screening is nog aan verbetering onderhevig. Ook in 2015 zijn ten opzichte van 2014 enkele verbeteringen doorgevoerd, waardoor verschillen tussen de cijfers van 2014 en 2015 zijn opgetreden.

In dit rapport worden incidenten gericht tegen werknemers met een publieke taak - dit betreft in het overgrote deel van de gevallen politieagenten - apart weergegeven van overige incidenten. De reden hiervoor is dat politieagenten veelvuldig met scheldpartijen worden geconfronteerd, waarbij

vaak woorden als 'homo' en 'jood' worden gebruikt. Verreweg de meeste registraties van discriminatie-incidenten tegen politieagenten in functie betreffen dit soort beledigingen. In 2014 zijn niet alle discriminatie-incidenten gericht tegen werknemers met een publieke taak apart geregistreerd, in dat jaar zijn alleen de beledigingen aan het adres van politieagenten en BOA's van de andere incidenten onderscheiden.

1.3 Verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens

Mensen die discriminatie hebben ervaren op school of bijvoorbeeld op hun werk, kunnen het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) verzoeken om een oordeel

---

⁴⁷ Openbaar Ministerie (2007, 2011) Aanwijzing Discriminatie, zie: www.om.nl/algemene_onderdelen/uitgebreid_zoeken/@155214/aanwijzing/.

uit te spreken over de kwestie. Het College is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving. Dit betekent dat de situatie waarover een oordeel wordt gevraagd betrekking moet hebben op de discriminatierreinen en -gronden die in deze wetgeving zijn opgenomen. Als het College de klacht mag behandelen wordt een onderzoek gestart, waarna een zitting volgt en het College uitspraak doet en bepaalt of er al dan niet sprake is van discriminatie (zie ook paragraaf 2 van deze bijlage). Soms komt het niet tot een zitting, bijvoorbeeld omdat er bemiddeling plaatsvindt of omdat een verzoeker het verzoek intrekt. Alle verzoeken die het College ontvangt worden geregistreerd. Het College rapporteert hierover in het jaarverslag.

Overzichten van de instroom van verzoeken om een oordeel, die zijn ingediend door bewoners van Oost-Brabant, en de daarbij door het College uitgesproken oordelen zijn door het College ter beschikking gesteld voor dit rapport. Voor gegevens over de instroom van verzoeken wordt gebruik gemaakt van een databestand waarin enkel afgehandelde verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in dit rapport worden meegenomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2015 niet weergegeven in de tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven van dit rapport nog niet afgehandeld.

RADAR is verantwoordelijk voor de interpretatie van en teksten over de regionale data die door het College zijn aangeleverd.

2. Klachtbehandeling en juridische toetsing

De organisaties waar discriminatie gemeld kan worden hebben verschillende taken, doelen en bevoegdheden, waardoor ook de wijzen van behandeling van meldingen verschillen. Afhankelijk van de wens en behoefte van de melder, de bereidheid van de wederpartij om in gesprek te gaan en de mogelijke 'bewijsbaarheid' van de discriminatieklacht, wordt samen met de melder de vervolgstap bepaald. In een groot deel van de gevallen geeft een ADV advies en informatie. Het gaat dan bijvoorbeeld om adviezen om een gesprek aan te gaan of discriminatie aan de orde te stellen en een oplossing te vinden voor het probleem. Na het advies van de ADV gaan deze melders er zelf mee aan de slag. Andere stappen die gezet kunnen worden zijn bemiddeling door de ADV of het bijstaan in procedures. Het kan ook zo zijn dat de melder alleen het incident wil melden, in dat geval registreert RADAR de melding, maar wordt de klacht verder niet in behandeling genomen.

Aangiften van discriminatie bij de politie leiden volgens de Aanwijzing Discriminatie in principe altijd tot een strafrechtelijk vervolg. Indien een zaak vervolgbaar is, stuurt de politie deze door naar het OM. Een voorwaarde voor vervolging is bijvoorbeeld dat er een verdachte gevonden kan worden. Het OM beoordeelt de ingekomen discriminatiezaken en legt een deel hiervan uiteindelijk voor ter beoordeling door een rechter, die vaststelt of er in juridische zin sprake is van discriminatie. Gegevens over de behandeling van discriminatie-incidenten door de politie, het OM en de rechter zijn slechts beperkt beschikbaar en kunnen vooralsnog niet in deze rapportage worden opgenomen.

Naast de rechter is ook het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) bevoegd om te toetsen of er sprake is van wettelijk verboden onderscheid op basis van de gelijkebehandelingswetgeving.

Een klein deel van alle discriminatie-ervaringen die ergens zijn gemeld wordt juridisch getoetst. Dat wil zeggen dat door een bevoegde instantie wordt vastgesteld of discriminatie in juridische zin heeft plaatsgevonden. In Nederland is het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) bevoegd om te toetsen of er sprake is van wettelijk verboden onderscheid op basis van de gelijkebehandelingswetgeving. In zijn jaarverslag rapporteert het College over de oordelen die in het voorliggende jaar zijn uitgesproken. Ten behoeve van dit rapport heeft het College een overzicht beschikbaar gesteld van uitgesproken oordelen waarbij de verzoekers inwoners van Oost-Brabant zijn.

BIJLAGE 2 DE TABELLEN

1. Omvang van gemelde discriminatie-ervaringen in Oost-Brabant

Tabel 1 Aantal klachten, meldingen en registraties van discriminatie per jaar⁴⁸

	2014	2015
ADV's, klachten/meldingen	311 ⁴⁹	168
Politie, geregistreerde discriminatie-incidenten (eenheid Oost-Brabant)	391	355
Politie, geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak (eenheid Oost-Brabant)		38
Politie, beledigingen politie en BOA's (eenheid Oost-Brabant)	71	
College voor de Rechten van de Mens, instroom verzoeken om oordeel ⁵⁰	38	onbekend
RADAR en Lumens, eigen screening ⁵¹	7	9

NB In 2015 ontbreekt een deel van de discriminatieregistraties van de politie. De daling van het aantal politieregistraties is in feite minder groot dan de tabel toont. Naar schatting zijn er in 2015 375 registraties exclusief werknemers publieke taak en 51 registraties werknemers publieke taak. Zie voetnoot 48 voor een toelichting hierop.

⁴⁸ Bij de opmaak van de discriminatie-jaarcijfers Politie over 2015 is gebleken dat niet alle gegevens van de laatste drie maanden van 2015 zijn meegenomen in de screening. Het is nog onbekend wat hiervan de oorzaak is. Er wordt op dit moment uitgezocht hoe dit heeft kunnen ontstaan. Om zo goed mogelijk inzicht te hebben in de omvang van het aantal door politie geregistreerde discriminatie-incidenten in 2015, is over de laatste drie maanden van 2015 een correctiefactor berekend voor het totaal. Dat betekent voor de eenheid Oost Brabant dat het aantal registraties naar schatting 20 hoger is en op een totaal komt van 375 reguliere registraties en 51 incidenten tegen werknemers publieke taak. Zowel landelijk als in alle eenheden heeft de correctie geen invloed op de conclusie of er sprake is van een stijging of daling ten opzichte van 2014. Daarom is ervoor gekozen om voor de analyse in dit rapport uit te gaan van de ongecorrigeerde cijfers.

De Nationale Politie heeft het afgelopen en dit jaar extra geïnvesteerd in een complete en juiste rapportage over discriminatie-incidenten. Om die reden is het extra vervelend dat voor de laatste drie maanden van 2015 met een correctiefactor moet worden gewerkt. De politie blijft, samen met andere organisaties die een taak hebben in de bestrijding van discriminatie, toewerken naar een landelijke aanpak om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van geregistreerde discriminatie-incidenten in Nederland.

⁴⁹ Dit is het aantal meldingen in 2014 *exclusief* Wilders. Dit geldt ook voor tabellen 2a tot en met 2d.

⁵⁰ Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel *afgehandelde* verzoeken om een oordeel zijn opgenomen.

⁵¹ Eigen screening registraties gaan voornamelijk om discriminatie in vacatureteksten.

2. Cijfers ADV'S

Tabel 2a Aantal klachten/meldingen ADV's, naar discriminatiegrond⁵²

	2014	2015
Arbeidscontract	3	1
Arbeidsduur	0	0
Burgerlijke staat	3	2
Geslacht	18	11
Godsdienst ⁵³	17	15
Handicap/chronische ziekte	31	15
Leeftijd	17	17
Levensovertuiging	8	1
Nationaliteit	20	5
Politieke gezindheid	1	0
Ras ⁵⁴	151	60
Seksuele gerichtheid	23	13
Overige (niet-wettelijke) gronden	35	32
Onbekend	4	4
Totaal	331	176

Tabel 2a.1 Aantal registraties eigen screening ADV's, naar discriminatiegrond

	2015
Arbeidscontract	0
Arbeidsduur	0
Burgerlijke staat	0
Geslacht	2
Godsdienst	0
Handicap/chronische ziekte	0
Leeftijd	4
Levensovertuiging	0
Nationaliteit	0
Politieke gezindheid	0
Ras ⁵⁵	4
Seksuele gerichtheid	0
Overige (niet-wettelijke) gronden	0
Onbekend	0
Totaal	10

⁵² Het totale aantal in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal meldingen/klachten/registraties. Eén melding kan namelijk over discriminatie op meerdere gronden gaan, waardoor er verschillen ontstaan tussen het totaal in deze tabel en het totaal in tabel .

⁵³ In 2015 gaan binnen de grond godsdienst 0 registraties over discriminatie van Joden en 7 registraties over discriminatie van moslims. In 2014 ging 1 melding over het joodse geloof en 7 over de islam

⁵⁴ In 2014 waren er 3 meldingen over antisemitisme. Dit aantal is in 2015 gelijk gebleven.

⁵⁵ Binnen de grond ras gaat 1 melding over antisemitisme.

Tabel 2b Aantal klachten/meldingen ADV's, naar wijze van discriminatie⁵⁶

	2014	2015
Bedreiging	4	4
Geweld	8	5
Omstreden behandeling	176	111
Vijandige bejegening	128	42
Overig	7	16
Onbekend/n.v.t.	8	1
Totaal	331	179

Tabel 2b.1 Aantal registraties eigen screening, ADV's, naar wijze van discriminatie

	2015
Bedreiging	0
Geweld	0
Omstreden behandeling	8
Vijandige bejegening	1
Overig	0
Onbekend/n.v.t.	0
Totaal	9

Tabel 2c. Aantal klachten/meldingen ADV's, naar terrein

	2014	2015
Arbeidsmarkt	72	37
Buurt/wijk	27	22
Collectieve voorzieningen	48	24
Commerciële dienstverlening	30	20
Horeca/amusement	8	2
Huisvesting	7	6
Media en reclame	10	8
Onderwijs	16	15
Openbare ruimte	13	13
Politie/OM/VD	7	8
Privésfeer	9	4
Publieke/politieke opinie	41	5
Sport en recreatie	4	4
Overig	13	6
Onbekend/n.v.t.	12	0
Totaal	317	174

⁵⁶Het totale aantal in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal meldingen/klachten/registraties. Eén melding kan namelijk over discriminatie op meerdere wijzen gaan, waardoor er verschillen ontstaan tussen het totaal in deze tabel en het totaal in tabel 1.

Tabel 2c.1 Aantal registraties eigen screening, ADV's, naar wijze van discriminatie

	2015
Arbeidsmarkt	4
Buurt/wijk	1
Collectieve voorzieningen	1
Commerciële dienstverlening	0
Horeca/amusement	0
Huisvesting	0
Media en reclame	0
Onderwijs	2
Openbare ruimte	1
Politie/OM/VD	0
Privésfeer	0
Publieke/politieke opinie	0
Sport en recreatie	0
Overig	0
Onbekend/n.v.t.	0
Totaal	9

Tabel 2d Aantal klachten/meldingen ADV's, naar werkwijze

	2014	2015
(Alleen) registratie	158	26
Advies/informatie	132	62
Beïnvloeding beleid	10	4
Bemiddeling	37	16
Bijstaan in procedures	14	7
Doorverwijzing	34	12
Eigen onderzoek ADV	0	1
Overig	184	5
Totaal	569	133

Tabel 2d.1 Aantal registraties eigen screening, ADV's, naar werkwijze

	2015
(Alleen) registratie	2
Advies/informatie	3
Beïnvloeding beleid	1
Bemiddeling	0
Bijstaan in procedures	0
Doorverwijzing	0
Eigen onderzoek ADV	0
Overig	0
Totaal	6

Tabel 2e Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar aantal per 1.000 inwoners⁵⁷

	Aantal inwoners ⁵⁸	Aantal klachten en meldingen ADV('s)		Aantal klachten en meldingen ADV('s) per 1.000 inwoners	
		2014 ⁵⁹	2015	2014	2015
Asten	16.440	1	0	0,06	0,00
Bergeijk	18.256	3	0	0,16	0,00
Bernheze	29.690	5	2	0,17	0,07
Best	28.615	3	1	0,10	0,03
Bladel	19.835	0	2	0,00	0,10
Boekel	10.089		0	nvt	0,00
Boxmeer	28.145	9	1	0,32	0,04
Boxtel	30.320	11	5	0,36	0,16
Cranendonck	20.345	0	0	0,00	0,00
Cuijk	24.780	14	1	0,56	0,04
Deurne	31.660	3	1	0,09	0,03
Eersel	18.183		0	nvt	0,00
Eindhoven	220.920	158	31	0,72	0,14
Geldrop-Mierlo	38.855	6	5	0,15	0,13
Gemert-Bakel	29.315	2	1	0,07	0,03
Grave	12.695	3	2	0,24	0,16
Haaren	13.523	3	0	0,22	0,00
Heeze-Leende	15.350	0	0	0,00	0,00
Helmond	89.255	25	9	0,28	0,10
Heusden	43.165	11	4	0,25	0,09
Laarbeek	21.800	1	1	0,05	0,05
Landerd	15.265	0	0	0,00	0,00
Mill en Sint Hubert	10.850	5	0	0,46	0,00
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	22.620	5	2	0,22	0,09
Oss	84.955	20	19	0,24	0,22
Reuse-De Mierden	12.710	0	0	0,00	0,00
's-Hertogenbosch	143.730	93	42	0,65	0,29
Schijndel	23.360	7	5	0,30	0,21
Sint Anthonis	11.691	4	2	0,34	0,17
Sint-Michielsgestel	28.120	5	4	0,18	0,14
Sint-Oedenrode	17.934		0	nvt	0,00
Someren	18.690	1	0	0,05	0,00
Son en Breugel	16.235	2	3	0,12	0,18
Uden	40.910	1	0	0,02	0,00
Valkenswaard	30.335	1	1	0,03	0,03
Veghel	37.465	7	4	0,19	0,11
Veldhoven	44.155	13	6	0,29	0,14
Vught	25.635	7	10	0,27	0,39
Waalre	16.765	4	1	0,24	0,06

⁵⁷ Het aantal meldingen komt overeen met het totaal waarover per gemeente is gerapporteerd in het Wga-formulier. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeente afspeelden.

⁵⁸ Bij zowel de berekening over 2014 en 2015 is het aantal inwoners op 1 januari 2014 (Bron: CBS Statline) gebruikt.

⁵⁹ De cijfers over 2014 in deze tabel zijn *inclusief* Wilders meldingen.

Tabel 2e.1 Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar discriminatiegrond⁶⁰

	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst	Handicap	Leeftijd	Levensovertuiging	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichtheid	Niet-wettelijk	Onbekend
Asten	1													
Bergeijk														
Bernheze				1							1			
Best							1							
Bladel						1								1
Boekel														
Boxmeer							1							
Boxtel			1				1				1		1	1
Cranendonck														
Cuijk											1			
Deurne							1				1		2	
Eersel														
Eindhoven				1	6	2					16	1	1	2
Geldrop-Mierlo				3		1								1
Gemert-Bakel							1							
Grave													1	1
Heeze-Leende														
Helmond			1	1	1						3	3	2	1
Heusden							1				2		1	
Laarbeek							1							
Landerd														
Mill en Sint Hubert														
Nuenen, Gerwen en Nederwetten												1		1
Oss					1		1				9	1	6	
Reuse-De Mierden									2					
's-Hertogenbosch	1			3	2	5	4	1			11	6	8	
Schijndel					1		1		2		3			
Sint Anthonis					1		1				1			
Sint-Michielsgestel						1							1	
Sint-Oedenrode														
Someren	0													
Son en Breugel				1	1						1			
Uden														
Valkenswaard														
Veghel					1		1				3			
Veldhoven														
Vught				1	1		1				3		4	
Waalre											1			

⁶⁰ Dit getal komt overeen met het totaal waarover per gemeente is gerapporteerd in het Wga-formulier. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeente afspeelden.

Tabel 2e.2 Aantal klachten/meldingen ADV'S, naar gemeente en naar terrein, 2015⁶¹

	Arbeidsmarkt	Buurt/wijk	Collectieve voorzieningen	Commerciële dienstverlening	Horeca/amusement	Huisvesting	Media en reclame	Onderwijs	Openbare ruimte	Politie/OM/VVD	Privésfeer	Publieke/politieke opinie	Sport	Overig	Onbekend
Asten															
Bergeijk															
Bernheze						1			1						
Best	1														
Bladel			2												
Boekel															
Boxmeer				1											
Boxtel	1	1	1	1							1				
Cranendonck															
Cuijk			1												
Deurne			1				2					1	1		
Eersel															
Eindhoven	2	2	1	5	1		2	4	5	4	1		2		
Geldrop-Mierlo			1	1				1		1	1				
Gemert-Bakel													1		
Grave	1					1									
Heeze-Leende															
Helmond	2	4	1					2	2		1			2	
Heusden	2	1											1		
Laarbeek	1														
Landerd															
Mill en Sint Hubert															
Nuenen, Gerwen en Nederwetten								1						1	
Oss	2	5	1	2	1	2		1		3				2	
Reuse-De Mierden															
's-Hertogenbosch	15	4	7	6		1	1	3		4					
Schijndel	2	1							2						
Sint Anthonis	1					1									
Sint-Michiëlsgestel			2												
Sint-Oedenrode															
Someren															
Son en Breugel			2				1								
Uden															
Valkenswaard				1											
Veghel	3									1					
Veldhoven		2	2	1			1								
Vught	5	1	1			1					1	1			
Waalre								1							

⁶¹ Dit getal komt overeen met het totaal waarover per gemeente is gerapporteerd in het Wga-formulier. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeente afspeelden.

Tabel 2e.3 Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar wijze van discriminatie, 2015⁶²

	Bedreiging	Geweld	Omstreden behandeling	Vijandige bejegening	Overig	Onbekend/n.v.t.
Asten						
Bergeijk						
Bernheze			2			
Best			1			
Bladel			1			1
Boekel						
Boxmeer			1			
Boxtel			2	3		
Cranendonck						
Cuijk			1			
Deurne			1			
Eersel						
Eindhoven		1	16	14		
Geldrop-Mierlo			2	2	1	
Gemert-Bakel			1			
Grave			2			
Heeze-Leende						
Helmond			4	1		
Heusden			4			
Laarbeek			1			
Landerd						
Mill en Sint Hubert						
Nuenen, Gerwen en Nederwetten				1	1	
Oss	1	1	12	3	2	
Reuse-De Mierden						
's-Hertogenbosch	1	3	26	11	3	
Schijndel	1		2	3		
Sint Anthonis			2	1		
Sint-Michielsgestel			1		1	
Sint-Oedenrode						
Someren						
Son en Breugel			3			
Uden						
Valkenswaard	1					
Veghel			4			
Veldhoven			4	1	1	
Vught			7	2	1	
Waalre			1			

⁶² Dit getal komt overeen met het totaal waarover per gemeente is gerapporteerd in het Wga-formulier. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeente afspeelden.

Tabel 2f Aantal klachten/meldingen ADV's, naar discriminatiegrond en terrein, 2015

	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst	Handicap	Leeftijd	Levensovertuiging	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichtheid	Niet-wettelijk	Onbekend
Arbeidsmarkt	1			3	2	3	10	1			10	1	5	
Buurt/wijk				1	1	3			1		12	2	1	1
Collectieve voorzieningen			2	2	1	5			1		3	3	4	1
Commerciële dienstverlening				2		1	1		1		6		6	2
Horeca/amusement													1	1
Huisvesting				1		1					1		1	
Media en reclame				1			1				4	1	1	
Onderwijs					4	1					4	2	2	
Openbare ruimte				1	4						4	3		
Politie/OM/VD				1		1			2		6		3	
Privésfeer				1							1		1	
Publieke/politieke opinie					1						2		1	
Sport en recreatie				1			1				2			
Overig											1	1	2	1
Onbekend/n.v.t.														
Totaal	1	0	2	14	13	15	13	1	5	0	56	13	28	6

Tabel 2g Aantal klachten/meldingen ADV's, naar wijze van discriminatie en discriminatiegrond, 2015

	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst	Handicap	Leeftijd	Levensovertuiging	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichtheid	Niet-wettelijk	Onbekend
Bedreiging					1						3	1		
Geweld						1					1	0	2	1
Omstreden behandeling	1		2	11	6	13	13	1	5		27	2	18	1
Vijandige bejegening				2	5	1					26	8	1	0
Overig					2						1	1	5	3
Onbekend/n.v.t.							1					2		1
Totaal	1	0	2	13	14	15	14	1	5	0	58	14	26	6

Tabel 2h Aantal klachten/meldingen ADV's, naar wijze van discriminatie en terrein, 2015

	Bedreiging	Geweld	Omstreden behandeling	Vijandige bejegening	Overig	Onbekend/n.v.t.
Arbeidsmarkt	1		26	4		
Buurt/wijk	2	3	3	12	1	
Collectieve voorzieningen			17	2	2	1
Commerciële dienstverlening		2	14	2	1	
Horeca/amusement			1		1	
Huisvesting			4			
Media en reclame			1	3	1	
Onderwijs			7	4		
Openbare ruimte			2	8		
Politie/OM/VD			12	2		
Privésfeer			1	2		
Publieke/politieke opinie			1		1	
Sport en recreatie			1	2		
Overig			1		3	
Onbekend/n.v.t.						
Totaal	3	5	91	41	10	1

3. Cijfers Politie-eenheid Oost-Brabant

Tabel 3a Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar discriminatiegrond⁶³

	2014	2015
Geslacht	4	6
Godsdienst ⁶⁴	19	26
Handicap	4	3
Levensovertuiging	0	
Ras ⁶⁵	220	184
Antisemitisme	12	Zie voetnoot bij ras/godsdienst
Seksuele gerichtheid	99	97
Onbekend		64
Overig		
Totaal	416	380

NB. Antisemitisme wordt door de politie geregistreerd als discriminatie op grond van ras, met de subcategorie 'joods' of als discriminatie op grond van godsdienst met de subcategorie 'jodendom'. In het landelijke

⁶³ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

⁶⁴ In 2015 waren er binnen de grond godsdienst 21 registraties met de aantekening 'islam' en 1 registratie met de aantekening 'joods'. In 2014 waren er 12 registraties met de aantekening 'islam' binnen de grond godsdienst. In totaal waren er in 2014 12 registraties op grond van antisemitisme (onderscheid naar discriminatiegrond van geloof of ras kan niet worden gemaakt).

⁶⁵ In 2015 waren er binnen de grond ras 22 registraties met de aantekening 'Joods'.

politierapport 2014 zijn de registraties met de subcategorie ‘joods/jodendom’ als aparte grond (antisemitisme) opgenomen in de tabel met discriminatiegronden en niet weergegeven onder ras of godsdienst. In 2015 is het aantal registraties dat antisemitisme betreft terug te vinden in de voetnoten bij tabel 3a. Er is voor gekozen antisemitisme in dit rapport niet als aparte discriminatiegrond op te nemen, omdat antisemitisme dat juridisch gezien niet is.

Tabel 3a.1 Aantal geregistreeerde discriminatie-incidenten tegen werknemer publieke functie, naar discriminatiegrond⁶⁶

	2014	2015
Geslacht	-	0
Godsdienst	-	0
Handicap	-	0
Levensovertuiging	-	0
Ras ⁶⁷	-	8
Antisemitisme	-	-
Seksuele gerichtheid	-	41
Onbekend	-	0
Overig	-	-
Totaal	-	49

Tabel 3b Aantal geregistreeerde discriminatie-incidenten politie, naar wijze van discriminatie⁶⁸

	2014	2015
Bedreiging	21	13
Belediging	142	260
Mishandeling	17	5
Opruiing	-	5
Uitsluiting	8	9
Vernieling/bekladding	71	83
Onbekend	130	-
Overig	2	-
Totaal	391	375

Tabel 3b.1 Aantal geregistreeerde discriminatie-incidenten tegen werknemer publieke functie, naar wijze van discriminatie⁶⁹

	2014	2015
Bedreiging	-	40
Belediging	-	-
Mishandeling	-	-
Opruiing	-	-
Uitsluiting	-	-
Vernieling/bekladding	-	-
Onbekend	-	-
Overig	-	-
Totaal	-	40

⁶⁶ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

⁶⁷ In 2015 waren er binnen de grond ras 4 registraties met de aantekening ‘Joods’.

⁶⁸ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere wijzen gaan en dat verklaart het verschil.

⁶⁹ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere wijzen gaan en dat verklaart het verschil.

Tabel 3c Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar gemeente (over incidenten die zich afspeelden in een gemeente) en naar aantal per 1.000 inwoners

	Aantal inwoners ⁷⁰	Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie		Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie per 1.000 inwoners	
		2014	2015	2014	2015
Asten	16.440	2	5	0,12	0,30
Bergeijk	18.256	1	2	0,05	0,11
Bernheze	29.690	1	4	0,03	0,13
Best	28.615	2	2	0,07	0,07
Bladel	19.835	3	1	0,15	0,05
Boekel	10.089	2	3	0,20	0,30
Boxmeer	28.145	4	7	0,14	0,04
Boxtel	30.320	7	8	0,23	0,16
Cranendonck	20.345	4	7	0,20	0,34
Cuijk	24.780	4	5	0,16	0,20
Deurne	31.660	8	5	0,25	0,16
Eersel	18.183	1	4	0,05	0,22
Eindhoven	220.920	83	83	0,38	0,38
Geldrop-Mierlo	38.855	5	6	0,13	0,15
Gemert-Bakel	29.315	2	4	0,07	0,14
Grave	12.695	3	3	0,24	0,24
Haaren	13.523		0	nvt	0,00
Heeze-Leende	15.350	2	5	0,13	0,33
Helmond	89.255	37	27	0,41	0,30
Heusden	43.165	11	4	0,25	0,09
Laarbeek	21.800	4	5	0,18	0,23
Landerd	15.265	2	3	0,13	0,20
Mill en Sint Hubert	10.850	4	3	0,37	0,28
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	22.620	1	3	0,04	0,13
Oss	84.955	24	31	0,28	0,36
Reuse-De Mierden	12.710	2	1	0,16	0,08
's-Hertogenbosch	143.730	61	64	0,42	0,45
Schijndel	23.360	11	5	0,47	0,21
Sint Anthonis	11.691	2	4	0,17	0,34
Sint-Michielsgestel	28.120	19	4	0,68	0,14
Sint-Oedenrode	17.934	0	2	0,00	0,11
Someren	18.690	2	0	0,11	0,00
Son en Breugel	16.235	3	3	0,18	0,18
Uden	40.910	5	8	0,12	0,20
Valkenswaard	30.335	5	4	0,16	0,13
Veghel	37.465	6	11	0,16	0,29
Veldhoven	44.155	5	10	0,11	0,23
Vught	25.635	8	7	0,31	0,27
Waalre	16.765	4	2	0,24	0,12

⁷⁰ Bij zowel de berekening over 2014 en 2015 is het aantal inwoners op 1 januari 2014 (Bron: CBS Statline) gebruikt.

Tabel 3c.1 Aantal geregisteerde discriminatie-incidenten tegen werknemer publieke functie, naar gemeente (over incidenten die zich afspeelden in een gemeente) en naar aantal per 1.000 inwoners

	Aantal inwoners ⁷¹	Aantal geregisteerde discriminatie-incidenten politie		Aantal geregisteerde discriminatie-incidenten politie per 1.000 inwoners	
		2014	2015	2014	2015
Asten	16.440				
Bergeijk	18.256				
Bernheze	29.690				
Best	28.615				
Bladel	19.835				
Boekel	10.089				
Boxmeer	28.145				
Boxtel	30.320				
Cranendonck	20.345				
Cuijk	24.780				
Deurne	31.660				
Eersel	18.183				
Eindhoven	220.920		14		0,06
Geldrop-Mierlo	38.855		1		0,03
Gemert-Bakel	29.315		1		0,03
Grave	12.695		1		0,08
Haaren	13.523				
Heeze-Leende	15.350				
Helmond	89.255		4		0,04
Heusden	43.165		1		0,02
Laarbeek	21.800				
Landerd	15.265				
Mill en Sint Hubert	10.850		1		0,09
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	22.620				
Oss	84.955		3		0,04
Reuse-De Mierden	12.710				
's-Hertogenbosch	143.730		9		0,06
Schijndel	23.360				
Sint Anthonis	11.691				
Sint-Michielsgestel	28.120				
Sint-Oedenrode	17.934		1		0,06
Someren	18.690		1		0,05
Son en Breugel	16.235				
Uden	40.910		2		0,05
Valkenswaard	30.335		1		0,03
Veghel	37.465		1		0,03
Veldhoven	44.155		2		0,05
Vught	25.635		1		0,04
Waalre	16.765		1		0,06

⁷¹ Bij zowel de berekening over 2014 en 2015 is het aantal inwoners op 1 januari 2014 (Bron: CBS Statline) gebruikt.

Tabel 3c.2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie naar discriminatiegrond per gemeente, 2015

	Geslacht	Godsdienst	Handicap	Levensovertuiging	Ras	Seksuele gerichtheid	Onbekend
Asten					2		3
Bergeijk						1	1
Bernheze					1	3	1
Best					2		
Bladel			1				
Boekel		1					2
Boxmeer		1			1	3	2
Boxtel	1				2	3	3
Cranendonck					3	1	3
Cuijk					2	1	2
Deurne		1			3	1	
Eersel	1				1	3	
Eindhoven		14			44	27	7
Geldrop-Mierlo		2			2	2	1
Gemert-Bakel					3	2	
Grave					2	1	
Heeze-Leende					4	1	1
Helmond		1			20	6	1
Heusden					3	2	
Laarbeek		1					4
Landerd					2	3	
Mill en Sint Hubert					2		1
Nuenen, Gerwen en Nederwetten					1	1	1
Oss	1	3			18	7	2
Reuse-De Mierden							1
's-Hertogenbosch	3	1			36	18	10
Schijndel					2	1	2
Sint Anthonis					4	1	
Sint-Michielsgestel					2	2	
Sint-Oedenrode					1	1	
Someren							
Son en Breugel					1	1	1
Uden			2		5		1
Valkenswaard		1			2	2	
Veghel					6		5
Veldhoven					3	1	6
Vught					4	2	1
Waalre							2

Tabel 3c.3 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie naar wijze per gemeente, 2015

	Bedreiging	Belediging	Mishandeling	Opruiing	Uitsluiting	Vernieling
Asten		2				3
Bergeijk		1				1
Bernheze	1	3				1
Best		2				
Bladel					1	
Boekel		1				2
Boxmeer		4				3
Boxtel		4			1	3
Cranendonck		3				4
Cuijk	1	3				1
Deurne		3				2
Eersel	3	3	1			
Eindhoven	2	68	1	3	2	13
Geldrop-Mierlo		6				1
Gemert-Bakel		4				
Grave		3				
Heeze-Leende		5				
Helmond	2	26	1			1
Heusden	1	3				1
Laarbeek		1				4
Landerd		3				
Mill en Sint Hubert		2				1
Nuenen, Gerwen en Nederwetten		2				1
Oss		25				6
Reuse-De Mierden						1
's-Hertogenbosch	2	49	2	1	3	11
Schijndel		2				3
Sint Anthonis		4				
Sint-Michielsgestel		3			1	
Sint-Oedenrode		2				
Someren						
Son en Breugel		2				1
Uden		6			1	1
Valkenswaard		4				
Veghel		2		1		8
Veldhoven		4				7
Vught	1	5				1
Waalre						2

4. Cijfers College voor de Rechten van de Mens over Oost-Brabant⁷²

Tabel 4a Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar discriminatiegrond

	2013	2014
Geslacht	5	8
Ras	3	11
Nationaliteit	1	2
Godsdienst	1	2
Seksuele gerichtheid	1	2
Burgerlijke staat		
Politieke overtuiging		
Levensovertuiging		
Arbeidsduur		
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten	1	1
Handicap / chronische ziekte	10	4
Leeftijd	5	2
Meerdere gronden	4	2
Geen gelijkebehandelingsgrond	2	4
Totaal	33	38

Tabel 4b Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar terrein

	2013	2014
Arbeid - Werving en selectie	8	3
Arbeid - Aanstelling	2	1
Arbeid - Beëindiging arbeidsrelatie	3	3
Arbeid - Arbeidsvoorwaarden	2	6
Arbeid - Overig*	1	1
Goederen en Diensten**	9	13
Overig***	2	3
Meerdere terreinen	1	
Geen terrein	5	8
Totaal	33	38

Tabel 4c Aantal oordelen College voor de Rechten van de Mens

	Aantal
2014	12*
2015	10**

*Waarvan 1 oordeel eigen handelen.

**Waarvan 1 oordeel eigen handelen.

⁷² Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel/oordelen is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel *afgehandelde* verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in deze tabellen voorkomen

Tabel 4d Aantal oordelen College voor de Rechten van de Mens in, naar uitspraak

	2014	2015
Oordelen met minstens een uitspraak verboden onderscheid / strijd met de wet	9*	5**
Oordelen zonder onderscheid / strijd met de wet	3	5
Totaal	12	10

*Oordeelnummers 2014-24, 2014-37, 2014-58, 2014-64, 2014-79, 2014-94, 2014-165, 2014-166, 2104-167.

**Oordeelnummers 2015-4, 2015-30, 2015-33, 2015-135, 2015-137.

Tabel 4e Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar discriminatiegrond en terrein, 2014

	Arbeid					Goederen en diensten	Overig	Meerdere terreinen per verzoek	Geen terrein	Totaal
	Werving en selectie	Aanstelling	Beëindiging arbeidsrelatie	Arbeidsvoorwaarden	Arbeid overig					
Geslacht				2		2			4	8
Ras	1	1	2			4	3			11
Nationaliteit				1		1				2
Godsdienst					1	1				2
Seksuele gerichtheid						1			1	2
Burgerlijke staat										
Politieke overtuiging										
Levensovertuiging										
Arbeidsduur										
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten				1						1
Handicap / chronische ziekte				1		3				4
Leeftijd	1		1							2
Meerdere gronden	1			1						2
Geen gronden						1			3	4
Totaal	3	1	3	6	1	13	3		8	38

Tabel 4f Aantal oordelen College voor de Rechten van de Mens, naar discriminatiegrond en terrein, 2015

	Arbeid					Goederen en diensten	Overig	Meerdere terreinen per verzoek	Geen terrein	Totaal
	Werving en selectie	Aanstelling	Beëindiging arbeidsrelatie	Arbeidsvoorwaarden	Arbeid overig					
Geslacht		1				2				3
Ras			1							1
Nationaliteit										
Godsdienst						1				1
Seksuele gerichtheid										
Burgerlijke staat										
Politieke overtuiging										
Levensovertuiging										
Arbeidsduur										
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten										
Handicap / chronische ziekte		1				2		1		4
Leeftijd										
Meerdere gronden				1						1
Geen gronden										
Totaal		2	1	1		5		1		9